Dehqon elkasiga dunyo tayanar

ҚИШЛОҚ ҲАЁТИ

Ўзбекистон Республикаси ижтимоий-иқтисодий газетаси

Muassis O'sbekiston Respublikasi Qishloq va suv xo'jaligi vazirligi

1974 йил 1 январдан чиқа бошлаган

1997 йил 16 ДЕКАБРЬ. СЕШАНБА №98 (5.868). Сотувда эркин нархда

УРУҒЛИК ЧИГИТ ТАЙЁРЛАШ ҚАНДАЙ БОРМОҚДА?

Пахтадан мўл ҳосил етиштиришнинг муҳим шартларидан бири ер шароити, жойнинг ўзига хос иқлимига қараб сара уруғ танлай билишдир. Уни тўғри англаган миришкор асло ютқизмайди. Битта далага икки-уч хил нав уруғ экиб, шошма-шошарлик қилган деҳқон дуруст ҳосил ололмаслиги тажрибада кўп бор синалган. Кейин эса айбни ўзидан эмас, уруғдан ахтаради.

Ҳа, сара уруғда гап кўп. Асл пахтакор ерига мос, тезпишар нав танлайди. Куздаёқ кейинги йил ҳосили ташвишини қилади. Ҳозир баҳорги экиш мавсумига уруғлик чигит тайёрлаш, уни дорилаш ишлари қизғин паллага кирган пайт. 1998 йилда республикамиз пахта майдонларига экиш учун жорий йил ҳосилидан 385 минг тонна уруғлик тайёрланди. Мутахассисларнинг ҳисоб-китобига кўра шунча хом ашёдан 217 минг тонна уруғлик чиқиши кутилаяпти. Гектарига ўртача 70 килограммдан чигит тушишини эътиборга олсак бу 3 миллион гектардан ортиқ майдонга етади. Яъни эҳтиёжни қоплайдиганидан зиёда уруғлик ғамланади.

Эндиги мавсумда мамлакатимиз хўжаликларида 22 та районлаштирилган ва учта истиқболли нав жойлаштириш режалаштирилган. Шу мақсадда жамғарилган уруғликнинг 185 минг тоннаси тозаланиши режалаштирилган. Ўн иккинчи декабргача 33 минг тоннага яқин чигит тозаланди. Сара уруғ ҳозирлашга уюшқоқлик билан киришган Андижон, Жиззах, Қашқадарё ва Самарқанд вилоятларида ишлар жадал бормоқда. Шу кунгача андижонликлар 5400 тонна, жиззахликлар 4180 тонна, қашқадарёликлар 3600 тонна, самарқандликлар 3005 тонна чигитни дастлабки ишловдан чиқардилар.

Ўрни келганда айтиш жоиз, баъзи жойларда ишга астойдил киришилмаган кўринади. Буни қуйидаги мисоллардан кўриш мумкин. Масалан, Қорақалпоғистон Республикасида эндигина 1040 тонна, Бухорода 1130 тонна, Навоийда 400 тонна чигит тайёрланганини ишлар қониқарли бормоқда дейиш мумкинми? Ҳар бир тадбирнинг ўз вақти, соати бор. Эртага шошиб қолмай деган раҳбару мутахассис вақтни бой бермайди.

Маълумки, Жиззах ва Сирдарё вилоятлари пахта майдонларининг катта қисмида ва андижонликлар усулида ғўза парваришланадиган ерларда чигит туксизлантирилган ҳолда экилади. Ҳисоб-китоб қилиниб, 50 минг тоннадан ортиқ чигит туксизлантирилиши белгиланган. Бугунгача қарийб олти минг тонна уруғлик туксизлантирилди.

Бунда ҳам андижонликлардан ўрнак олса арзийди. Аммо бу кўрсаткич Наманганда 85 тонна, Фарғонада бор йўғи 20 тонна бўлганини қандай изоҳлаш керак? Буларку майли, Сурхондарё ҳамда Навоийда бу ишга ҳали умуман киришилмаган.

Мавзу сифатли уруғлик тайёрлаш, уни яхши сақлаш ҳақида экан бир масалага алоҳида тўхталиш зарур. Уруғликни дорилашга жиддий эътибор бериш керак. Ушбу тадбирга ёппасига киришиш кечикаяпти. Негаки 102 минг тонна чигит дориланиши кўзда тутилган. Бироқ Тошкент, Сирдарё ва Самарқанд вилоятларидан бошқа жойларда ҳозиргача бирон тонна ҳам уруғ дориланмаган. Республика бўйича атиги 650 тонна чигит дориланди, холос. Уруғни дорилашнинг зарурати шундаки, ғўзада илдиз чириш ва гоммоз касалликлари йўқотилади. Соғ уруғдан соғлом кўчат унади.

Албатта, кечикишнинг сабаблари бор. Хориждан олинадиган кимёвий дорилагичлар: Бронатак, Панактин, Гаучо кабилар шу пайтгача келтирилмаган. Узоқдаги насиядан яқиндаги нақди маъқул, деганларидек чет мамлакатлардан юқоридаги дорилар етказиб келингунча ўзимизнинг олимлар томонидан яратилган П-4, «Пахта», Натрий гуммати сингарилардан фойдаланиб туриш даркор. Шундай қилинса, ишда узилиш бўлмайди. Қолаверса ўзимизда бори четникидан қолишмайди. Орада икки ой вақт қолди. Биринчи мартгача уруғлик хўжаликларга тарқатиб бўлиниши керак. Чунки плёнка остига чигит қадашга март ойининг бошларидан киришилади.

Иккинчи муаммо уруғлик сақланадиган қоғоз қопларнинг етишмаслигидир. Жами 5 миллион дона қоғоз қоп талаб этилгани ҳолда бори 2-2,5 миллионтадан ошмайди. Буни ҳам шу кунларда ҳал этиш зарур. Мутахассисларнинг айтишича, дориланган чигит қоғоз қопда 2-2,5 ой сақланса самараси яхши бўлади.

Тармоқ таҳлили

Яқинда етук олимлар, тажрибали мутахассислар вилоятларга бориб мутасаддилар билан биргаликда ўша ернинг иқлим шароитини, фойдали ҳарорат йиғиндисини ўрганишиб қайси нав экилиши мақсадга мувофиқ эканини аниқлашди. Шунга асосланиб Вазирлар Маҳкамасига таклифлар битилди.

Келгуси йилдан вилоятларда кўпи билан 3-4 та, туманларда 2 та, хўжаликларда фақат битта нав экишга рухсат этилади. Илгаригидек обдон синалмаган, шароитга мос келмайдиган навларни экишга, ўзбошимчаликларга чек қўйилди. Мақсад, навларнинг айниб ва аралашиб кетишига йўл қўймаслик, тола чиқишини янада яхшилаш, жаҳон бозорида маҳсулотимиз қадри, баҳосини кўтаришдир. Чет эллик харидорлар жуда талабчан.

— Уруғчилик ниҳоятда нозик иш. У раҳбар ва мутахассисдан вазифасига ниҳоятда масъулият билан ёндошишни талаб этади, — дейди Ўзбекистон Республикаси Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги уруғчилик бошқармасининг пахта уруғчилиги бўлими бошлиғи Нигмат Солихўжаев. — Олдинги йилларда ҳатто шундай ҳоллар такрорланар эди: айрим селекционер олимлар ўзлари яратган, ҳали истиқболли деб тан олинмаган ғўза навларини хўжалик, туман раҳбарлари билан келишиб экишар эди. Оқибатда битта хўжалик ерига икки, ҳатто учтадан нав уруғ тушарди.

Ҳақиқатан ҳам бу каби камчиликларнинг соҳага кўп зарари тегди. Нав бир-бири билан аралашиб хусусиятини йўқотди, ҳосилдорликка салбий таъсир этди. Тола сифати пасайди. Илгарилари пахтазорларда шундай манзара баъзан кўриниб қоларди: майдонга чигит бир текис экилган, ғўза баравар унган. Лекин шохлаб, гуллашга кирганда ниҳоллар паст-баланд бўлиб қоларди. Боиси, ерга ҳар хил нав уруғлик тушган. Энди унинг такрорланишига йўл қўймаслик лозим.

Пахтачилик республикамиз қишлоқ хўжалигида етакчи соҳалардан саналади. Модомики шундай экан, уруғчиликка доимо биринчи галдаги муҳим вазифа деб қараш лозим. Ният, кўп йиллик тинимсиз, заҳматли изланишлар эвазига яратилган навлар софлигича қолсин. Шуни эътиборга олиб эндиликда янги нав уруғлари фақат илмий текшириш институтларининг тажриба хўжаликларида, нав синаш участкаларида экилиши белгиланди.

Хулоса қилиб айтганда бизда уруғчилик ишларини кенг миқёсда олиб боришда, соҳани ривожлантиришда катта имкониятлар мавжуд. Вилоятларда районлаштирилган нав уруғини кўпайтирадиган 58 та элита, янги ва истиқболли навларни экадиган 8 та хўжалик бор. Пахта заводлари қошида уруғ сифатини назорат қилувчи лабораториялар ишлаб турибди. Ҳар бир вилоятда пахта уруғчилиги бирлашмаси фаолият кўрсатмоқда. Демак, барча хўжаликларни талабга жавоб берадиган уруғлик билан таъминлаш учун ҳамма шароит яратилган.

Ғанимат кунлар қадрига етиб чигитни тозалаш, туксизлантириш, дорилаш ишларини намунали ташкил этайлик.

Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ, «Қишлоқ ҳаёти» махсус мухбири.

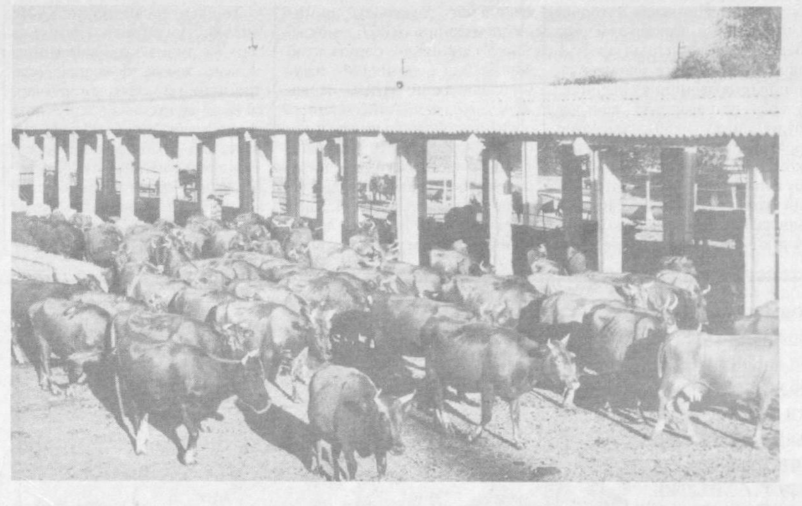

Касби туманидаги «Наврўз» жамоа-ширкат хўжалигига қарашли сут-товар фермасида қишлов намунали ўтмоқда. Боиси чорвадорлар қишга пухта тайёргарлик кўрган ҳолда киришдилар. Молхоналар сифатли таъмирдан чиқарилди. Молларга етарли миқдорда ем-хашак жамғарилди. Гўшт, сут етиштириш бўйича жорий йилнинг ўн ойлигидаги кўрсаткичларни ўтган йилнинг шу даври билан таққослаганда ўсиш кўзга ташланди.

Суратларда: 1. Илғор сут соғувчилардан Замира Холматова ва Дилафрўз Холмуродова. 2. Молхонанинг умумий кўриниши.

Ш. ШАРОПОВ олган суратлар (ЎзА).

МУКОФОТГА АВТОМАШИНА

Самарқанд вилояти пахтакорлари бу йил ҳар қачонгидан ҳам фидокорона меҳнат қилдилар ва давлатга 250 минг тоннадан зиёд саноат хом ашёси етказиб бердилар, бошқа соҳаларда ҳам сезиларли муваффақиятларга эришилди. Жумладан, 2150 тонна пилла, 200 минг тонна ғалла, режадагидан зиёд мева-сабзавот, картошка, узум, полиз маҳсулотлари етиштирилди.

Яқинда самарқандлик пахтакору ғаллакор, пиллачию сабзавоткор, боғбону соҳибкорлар, чорвадорлар ҳосил байрамига тўпландилар. Шаҳарда шу муносабат билан савдо кўргазмалари, таниқли санъаткорлар ижросида концерт дастурлари ташкил этилди. Анжуманда сўзга чиққан вилоят ҳокими А. Мардиев деҳқон меҳнатига муносиб баҳо берди.

Шундан сўнг жорий йилда юқори кўрсаткичларга эришган қишлоқ хўжалиги ходимларига юксак мукофотлар топширилди. Бош мукофотлар — «ГАЗ-31» енгил автомашина пахтачиликларга, «Нексия» пастдарғомликларга, «Тико» иштихонликларга насиб этди. Бир гуруҳ ишлаб чиқариш илғорлари ва ҳашарчиларга телевизор, гилам ва бошқа қимматбаҳо совғалар берилди.

ТАЖРИБА ХЎЖАЛИГИДА

Қўрғонтепа туманидаги «Хонобод» хўжалиги пиёз, сабзи, тарвуз, бошқа сабзавот экинларининг уруғини етиштириш билан шуғулланади. Хўжаликка сўнгги уч йил ичида республика деҳқонларидан бирорта ҳам шикоят тушмади. Бу йил хўжаликларга ва аҳолига сотиш учун ўнлаб тонна сара уруғ тайёрлаб қўйилди.

Хонободлик деҳқонлар хўжаликни кўп тармоқли қилиш йўлига ўтдилар. Чунончи, бу йил 242 гектар ернинг ҳар гектаридан ўртача 60 центнер сара дон олинди, ҳосилнинг учдан икки қисмини давлат уруғлик учун сотиб олди. Ғалла майдонларини кенгайтиришга қарор қилинди. Бу ерда пахтачилик ҳам тикланди. 150 гектар ерга плёнка остига чигит экилиб, гектаридан 34 центнер ҳосил йиғиб-териб олинди. Адир ерларни ўзлаштириб, боғ барпо этиш ишлари давом этмоқда, хўжаликнинг мевазор боғлари ҳозир 500 гектардан ошиб кетди.

К. НИЗОМОВ, ЎзА мухбири.

Муҳим воқеалар, тарихий саналар

ДЎСТЛАР ДИЁРИДА

Илгари хабар қилинганидек, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов 12 — 13 декабрь кунлари Қозоғистоннинг янги пойтахти Ақмола сафарида бўлди. Қозоғистонга сафар олдидан журналистларга берган интервьюсида мамлакатимиз раҳбари ушбу ташрифдан асосан икки мақсад кўзланганини таъкидлаган эди. Уларнинг бири Ақмола аэропортида ўз ифодасини топди: Ислом Каримов Қозоғистон пойтахти сифатида иш бошлаётган Ақмола аҳлига самимий оқ фотиҳа берди.

Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг Ақмолага ташрифи шаҳар билан танишувдан бошланди. Мамлакатимиз раҳбари Қозоғистон ва Қирғизистон давлат раҳбарлари ҳамроҳлигида Қозоғистон Президенти маъмуриятининг янги биносига ташриф буюрди. Сўнг уч давлат раҳбари Қозоғистон Президенти саройига йўл олдилар. Президент саройининг шарқий залида уч мамлакат раҳбарининг давлатлараро кенгаш мажлиси доирасидаги ёпиқ учрашуви бўлиб ўтди. Президентлар суҳбатининг бош мавзуси уч мамлакат ўртасида ягона иқтисодий макон барпо этиш тўғрисида 1994 йилнинг апрелида тузилган шартноманинг амалга оширилиш жараёни, шунингдек, ушбу шартнома доирасида энергетика, сув заҳираларидан оқилона фойдаланиш, озиқ-овқат таъминоти, коммуникация ҳамда минерал хом ашё заҳираларини ўзлаштириш ва қайта ишлаш соҳалари бўйича халқаро консорциумлар тузишдан иборат бўлди. Шунингдек, 2000 йилгача мўлжалланган дастур ҳамда 1998 йили ҳамкорликда амалга ошириш белгиланган тадбирлар ҳам Президентларнинг диққат марказида бўлди.

Ўзбекистон, Қирғизистон ва Қозоғистон Республикаларининг минтақавий ҳамкорликни ривожлантириш орқали жаҳон иқтисодиёти сари интеграциялашуви ўзининг яна бир муҳим томони билан эътиборни жалб қилади. Яъни, бу ўзига хослик шундан иборатки, интеграция жараёнларида иштирок этишнинг йўналиш ва шаклларини ҳар бир мамлакат ўзи белгилайди, қолаверса, мамлакатлараро ҳамкорликни ривожлантиришга қаратилган тадбирларнинг барчаси босқичма-босқич амалга оширилади. Бу эса ҳар бир мамлакатнинг иқтисодий салоҳияти, имкониятлари, жуғрофий жойлашуви ва меҳнат заҳираларини ҳисобга олган ҳолда баҳамжиҳат ишлаш имконини беради.

Ана шу омиллардан келиб чиққан ҳолда, учрашувда Президентлар асосий эътиборни халқаро консорциумлар тузиш масаласига қаратдилар. Учрашув иштирокчилари биринчи навбатда сармоявий лойиҳалар тузилиши лозим бўлган соҳалар, уларни молиявий таъминлаш тартиби, тузилажак консорциумлар таркиби, уларни бошқариш тамойиллари, консорциумлар фаолиятини мувофиқлаштириш учун ҳуқуқий асосларни такомиллаштириш билан боғлиқ масалаларни муҳокама қилдилар. Хусусан, божхона ва солиқ тизимлари, нарх белгилаш ва пул-кредит сиёсати бўйича мамлакатларимизда амалга оширилаётган ишларни янада яхшилаш ҳамда бу борада ўзаро уйғунликка эришилмаган томонларни камайтириш масалалари юзасидан фикр алмашдилар.

Учрашувда Президентлар халқаро консорциумлар тузиш бўйича уч мамлакат ҳамкорлиги тамойиллари концепциясини маъқулладилар. Президентлар учрашуви ниҳоясида матбуот анжумани бўлиб ўтди.

ХИЗР ИЗЛАРИ ҚОЛГАН ТУПРОҚ

Умрининг иккинчи асрида яшаётган шофирконлик кекса дурадгор уста Рашид бобо Раҳматов шундай ҳикоя қилади:

— Эй, болам, чиндан ҳам ҳаёт икки эшик ораси экан. Бир кун туғилибсан, бир кун кетиш бор. Бир юзу бирга кирдим. Умр бўйи эшик, дераза ясадим, иморат қурдим, муаллимлик қилдим. 90 ёшга етиб тўқсон тўйи қилиб берганимда Оллоҳ 100 ёшга етказса юз оши қилиб бераман деб ният қилгандим. Шукр шу кунларга етдим.

Юз билан юзлашган тонгимда, ишонасанми, Худодан умр сўрамадим. Эл-юртга осойишталик, дастурхонига барака сўрадим. Мустақиллигимизнинг боқийлигини, юртбошимизнинг соғлигини тиладим, у киши ҳам юзга кирсинлар деб ният қилдим. Ишонавер, гапим рост. Мен кўрганимни кўрдим, болам. Энди сизлар кўп яхши кунлар кўринглар.

Юз билан юзлашган тонгим «юз оши қилиб бераман», деган ниятим ёдимга тушди. Азон вақти ёбонни ўрталаб қишлоғимизнинг кўпни кўрган зиёлиларидан бири, кекса муаллим Файзулла Неъматнинг уйига бордим. Асаларига қараб юрган экан. Чорбоғида кутиб олди.

— Файзулла, мени машинангда ҳокимга олиб бор. Бугун юз ёшга тўлдим, элга юз оши қилиб бермоқчиман, — дедим. — Ҳоким туманимизнинг каттаси, бир маслаҳат солайлик.

Ишонсанг, Файзулланинг кўзларидан ёш чиқиб кетди. Бағрига боса туриб, сездирмай кўзларидан қувонч ёшларини артди. Ахир, у ҳам 75 га қадам қўйди. Яқинда 2-3 тенгдошини тупроққа топшириб, озгина ўйчан бўлиб юрувди. Таклифимга дарҳол рози бўлди.

Ҳоким қабулхонаси 3-қаватда экан. Биринчи боришим. Зинадан кўтарилаётиб Файзулла тирсагимдан суягандек бўлди. Индамадим. Қўлини туширсам, кўнглига олмасин деб ўйладим. Ҳокимимиз Эркин Ҳайдаров гапимни тинглаб бўлиб, ўрнидан туриб табриклади. Рости, бағрига босди. Тўй куни белгиланди. У албатта ўзим қатнашаман деди, қатъий қилиб. Муомаласидан кўнглим тоғдек ўсди. Пастга тушиб машинага яқинлашгач, Файзулла ўсмоқчилаб сўради:

— Уста бобо, уйга қайтаверамизми?

— Хожа Муҳаммад Ориф ар-Ревгарий Моҳитобонни бир зиёрат қилайлик, — дедим.

— Ҳушёрсиз, ҳушёр, — деди Файзулла таклифимга мингчандон қўшилиб. Тоза, оҳори кўрпачалар, яп-янги гиламлар ташлаб қўйилган янги қурилган масжидга кириб тиловат қилдик. Хожа Ориф Моҳитобон Хўжайи Жаҳон Абдулҳолик Ғиждувонийнинг шогирдларидан бўлган. Ўзимизнинг «Кўришкент» қишлоғи икки улуғ авлиё инсоннинг гоҳи-гоҳида кўришиб турадиган жойлари бўлган дейишади. Шунинг учун ҳам мен эс билганим қишлоқнинг номи — Кўришкент. Кўрдингми, бизлар хизрлар излари қолган тупроқда яшаймиз. Буни ҳар бир ёш билиши керак.

Олдинги ҳокимимиз Ғайбулла Дилов ҳам кўп уддабурро, маърифатпарвар одам эди. Хожи Ориф Моҳитобоннинг 875 йиллик тўйини нишонлаш таклифи ҳам шу одамдан чиққан. Икки йил бўлди. Республикамиздаги барча шофирконлик зиёлиларни бир жойга йиғди. Маслаҳат солди. Кўпнинг этаги кўл дейдилар. Кўп савоб ишлар бўлди. Туман қиёфаси ўзгарди. Моҳитобон зиёратгоҳи обод бўлди. Дилов савоб олди. Ҳозир вилоят катталаридан бири дейишади. Хожи Орифнинг «Орифнома» асари чоп этилди. Шу асардан битта топтирдим. Кўзни қуввати етганча ўзим ўқиб, дамба-дам набираларга ҳам ўқиттирдим. Тумор қилиб осиб юрсанг арзийдиган китоб. Ҳа, ҳа, ажабланма, кексаликда ўқидим. Шу теваракнинг биринчи муаллимлариданман. Ҳозир ҳам ўқийман. Ўқиттириб эшитаман, радио тинглайман. Бухоро қатлам-қатлам илм. Демак, қатлам-қатлам ҳақиқат ҳам бу!

Аслида эҳтиром билдираман десанг, ёш суриштириб ўтирма. Шаҳарда яшайсан, миноралар, мадрасалар, кошинлар олдида бир муддат тўхтаб ўтишни одат қилгин. Эл фарзандиман, деган одам шунга бурчли. Умрим дурадгорлик, ёғоч ўймакорлиги каби устачилик касблари билан ўтганлиги учун бу заҳматлар менга бегона эмас. Мен қараб-қараб ҳис қилиб бўлганман. Сен бориб тағин қара, синчиклаб-синчиклаб қарагин. У обидалар инсон қўли, мушоҳадаси билан яратилганига ишонгинг келмайди. Аммо, узоқ тикилсанг, унда инсон ақли борлигини, ҳатто устасининг сиймосигача тасаввур этасан. Минораи Калон пештоқига сўнгги ғиштни қўяётган устанинг юрак сурурини кўз олдингга келтир. У ўша кез еру кўкнинг баб-баравар бандаси эди. Обидаларнинг узоқ яшаши меҳнатнинг ҳалоллигида, болам. Биласан, Минораи Калон икки бор кучли зилзилани ҳам писанд қилмади-ку. 1920 йилги Фрунзе шафқатсизликларини айтмайсанми? Амир Саид Олимхон Бухорони тарк этмаганида, билмадим, ҳоли не кечарди бу пайғамбар юртнинг?! Рости, амир ҳам Бухоронинг бутун қолишини ўйлаган.

Файласуфона ориф суҳбатидан лол қотаман. Ўзим ахтарган сиймосини тасаввур қилган кошинкор, ўймакор устани кўриб тургандай қарахтман. Кўз олдида осмонўпар минора, унга сўнгги ғиштни қўяётган оппоқ яктагининг этаги шаббодада ҳилпираётган уста сиймосида Рашид бобони кўраверaман. Ҳа, у уста Рашид бобога ўхшаши аниқ. Мен уни бошқача тасаввур қилолмайман.

1998 йил — Оила йили

* * *

Рашид бобо чўпкари иморатларнинг овозадор устаси, юзлаб усталарнинг белини боғлаган пири комили. У 9 ёшлигидан қўшни Ғиждувон туманилик қўли гул дурадгор уста Мутал хизматига шогирдликка кирди. Бир йил, икки йил эмас, ўн саккиз йил устанинг хизматида бўлди. Уй қуриш, тахтадан турли иморат жиҳозларини ясаш, ёғочга нақшлар битиш сирларини обдон ўрганди. Ҳунаридан кўнгли тўқ йигит уста Рашид номи билан эл орасида эътибор топди. Рашиднинг илм олишга ҳам иштиёқи зўр эди. Ҳадиси Шарифда битилган «Бешикдан-қабргача илм изла!» деган пурмаъно ақидага амал қилиб, Самарқанддаги ишчилар факультетида таҳсил олди. Оз муддат ўқитувчилик иши ила машғул бўлди. Зеҳнли, ўткир мушоҳадали Рашид Раҳматовни Ғиждувонда очилган халқ театрига саҳна безатувчи уста вазифасига ишга таклиф қилишди. У театр саҳнаси учун ёғоч саҳналар ясади. Қисқа муддат Тошкентдаги Ҳамза театрида ҳам ишлаб келди. Ҳатто пастдан қўл кучи билан ҳаракатлантирувчи саҳналар ясади. Кейинчалик уста Рашид бобо ўз қишлоғига қайтиб, умрининг қаймоғини яқин-яқингача чиройли чўпкори иморатлар, нақшинкор дарвозалар, пишиқ-пухта дераза-ромлар ясашга бағишлади. Доимо елкасида пойтешаси ярқираб юрди. Элнинг «уста бобо»сига айланди.

* * *

Юз оши бериладиган куни чошгоҳдан одамлар оқиб кела бошлади. Айтилган ҳам келяпти, айтилмаган ҳам. Бу кунларга етганлар бор, етмаганлар бор, дея Рашид бобо кўпнинг кўзи олдида бир йилдан буён боғлиқда боқилаётган буқанинг арқонини қассобга тутқазди. Тўй ҳомийларининг сон-саноғи йўқ. Бари юракдан, бари кўнгилдан қилинаётган хайр-саховат. Тўйбошилар уста бобонинг ўғли Сайфулла ака, қизлари, куёвлари, набиралари, туман ҳокими Эркин Ҳайдаров, жамоа хўжаликлари раислари — Муртазо Садиров, Истам Темиров, қишлоқ оқсоқоллари — Файзулла Неъматов, Содиқ Қозоқов, Саид Тўқсоновлар маъракага бош-қош. Келганлар уста бобони бағрига босади, оппоқ яктагининг этагини кўзга суртади, икки оғиз дуо сўрайди. Хабар тегмаганлар зиёфатга эмас, зиёратга келдик, уста бобо, дейди бироз хижолатомуз. Ундай дема, — дейди уста бобо. — Сенга ҳам шу кунни берсин.

Нуроний отахоннинг юз ёшлик тўйи довруғи бутун Бухорога ёйилди. Одамлар тўйдан биз ҳам шу ёшга етайлик, — деган яхши ният билан чиқди.

Уста Рашид бобо Шофиркор туманининг Жўйрабод қишлоқ фуқаролар кенгаши ҳудудига қарашли Қаравулон қишлоғида яшайди. Бу хонадон барча учун зиёратгоҳ. Чунки бу масканда узоқ йиллик тарих гувоҳи, машҳур Уста Ширин Муродовлар касбдоши — Хизрмонанд инсон — Рашид бобо Раҳматов умрининг иккинчи асрига қадам қўйиб яшамоқда. 100 йил — миллион кўнгиллар иморатини обод этган мазмунли умр бу!

Отахон зиёратидан кўнглим яйраб узоқ яшашнинг ҳалоллик, покликка йўғрилган савоб меҳнатлар эвазига эканлигига комил ишонч ҳосил қилиб қайтарканман, қуёшга қараган дарвоза олдида усто бобо мен билан хайрлашди. Учтўрт қадам юриб ортимга қарадим. Рашид бобо ҳассасининг учини ерга тираб, дастасини иягига теккизганча хаёлга толган эди. Мен нуроний отахоннинг кўнгил меҳваридан шу чоғ нималар кечаётгани ҳақида ўйладим. Албатта, ҳозир ҳам отахон одатдагидек юртга тинчлик, қарияларга иймон, ёшларга умр, дастурхонларга барака тилаётгандир. Ҳа, Рашид бободек дуогўй, оқсоқол қариялари бўлган юртнинг иқболи нигун бўлгай.

Дилмурод ЖАББОР.

ПАХТАЧИЛИКДА ЎЗГАРУВЧАН ҚАТОР ОРАЛИҒИ УСУЛИНИНГ АФЗАЛЛИКЛАРИ

Маълумки, бугунги кунда мамлакатимиз пахтачилигида ҳосилдорликни ошириш, уни эртаги бўлишига қаратилган бир қатор технологик жараёнлар жорий қилинмоқда. Жумладан, чигитни плёнка остига экиш, чигитни пуштага экиш, ғўзани кимёвий усул билан чеканка (чилпиш) қилиш, ғўзанинг ўсиши ва ривожланишини тезлаштирувчи кимёвий препаратлардан фойдаланиш, суғориш усулларини такомиллаштириш ва ҳоказолар. Бу янгиликларни жорий қилиш қатор хўжаликлар ва бригадаларда пахта ҳосилдорлигини гектарига 40-45 центнердан ва ундан юқори бўлишини таъминламоқда. Аммо, шуни таъкидлаш лозимки, пахтачиликда ҳосилдорликнинг юқори бўлиши ва таннархининг арзон бўлиши, меҳнат унумдорлиги кўп жиҳатдан технологик жараёнларни механизациялаштиришга боғлиқ. Олимларимиз ва илғор пахтакорларимиз доимо пахтачиликда механизациялаш даражасининг юқори бўлиши ва технологик жараёнлардаги кўпчилик қўл меҳнати талаб қилинадиган тадбирларни механизмлар зиммасига юклаш устида изланмоқдалар, шуни таъкидлаш лозимки, сўнгги йилларда хўжалик юритишнинг турли шаклларининг жорий қилиниши, йирик хўжаликларнинг майдаланиб кетиши ҳамда қишлоқ хўжалиги учун керакли бўлган тракторлар ва машина-механизмларни хўжаликларга етказиб берилишидаги қийинчиликлар пахтачиликда ва умуман қишлоқ хўжалигида механизациялаш даражасининг пасайиб кетишига сабаб бўлмоқда.

Бу ҳақда мамлакатимиз Президенти И. Каримов Тошкент трактор заводида бўлганларида батафсил тўхталиб ўтдилар ва олимлар, конструкторлар шаънига бир қатор ҳаққоний эътирозларни билдирдилар.

Шуни ҳам таъкидлаш керакки, шахсан Президент И. Каримов ҳамда мамлакатимиз ҳукумати томонидан қишлоқ хўжалигини чет эл фирмаларининг юқори унумдор техникаси билан таъминлаш масалалари ҳал этилганлиги, айниқса, АҚШнинг «КЕЙС корпорейшн» фирмаси тракторлари ва пахта териш машиналари билан таъмин қилиниши соҳада механизация даражасини кўтариш имконини бермоқда.

Бугунги кунда мамлакатимиз пахтачилигида ишлаётган машина ва механизмлар иккита схемага асосланган. Бу қатор оралиғи 60 ва 90 см бўлган усуллардир. Улар кўп йиллик изланишлардан сўнг ердан ва техникадан унумли фойдаланишда мақбул вариантлар сифатида қабул қилинган.

Жумладан, қатор оралиғи 60 см бўлганда ердан фойдаланиш самараси ошиб, бир гектардаги эгатларнинг умумий узунлиги 16,6 минг погон метрни ташкил қилади, ғўза туп сони эса 125-130 мингтага тўғри келади. Аммо, қатор оралиғидаги ишлов бериш майдонининг унча кенг бўлмаганлиги ишлов сифатининг юқори бўлишини таъминламаётир, қатор оралиғини юмшатиш чуқурлиги 12-13 см дан ошмаётир. Натижада суғориш учун олинган эгатлар ҳам саёз бўлмоқда. Сўнгги йилларда пахтачиликда қуввати юқори бўлган тракторларнинг қўлланиши, уларда шиналарнинг кенгроқ бўлганлиги учун 60 смлик қатор оралиғида уларни ишлатиш имконини бермаётир. Шунингдек, бу кенг қамровли механизмларни жорий қилишни кечиктирмоқда. Шуни ҳисобга олиб олимлар, конструкторлар пахтачиликда қатор оралиғи 90 см бўлган усулни ўргандилар ва амалиётга жорий қилдилар. У пахтачиликда технологик жараёнларнинг механизациялаштириш даражасини анчагина юқори кўтарди. Айниқса, бу схема янги ерлар ўзлаштирилган (Мирзачўл, Жиззах, Қарши, Сурхон-Шеробод чўллари), ишчи кучи кам бўлган минтақаларда пахтачиликни ривожлантиришда катта имкониятлар яратди. Муҳими, у жорий қилинган бир қатор туманлар ва хўжаликларда етиштирилган пахта ҳосилининг 85-90 фоизини; вилоятларда эса 75-80 фоизини машиналар ёрдамида териб олинди. Пахтачиликдаги умумий механизация даражаси 65-76 фоизга кўтарилди. Аммо, қатор оралиғи 90 см бўлганда, ердан унумли фойдаланиш даражаси бирмунча пасайди. Жумладан, бир гектарга жойлашган эгатларнинг узунлиги 11,1 минг погон метрни, ғўза туп сони эса 90-95 мингтани ташкил қилди. Бу эса ўз навбатида ҳосилдорликка салбий таъсир кўрсатади. Шунинг учун ҳам кўпгина хўжаликлар қатор оралиғи 60 см бўлган схемага қайтишга мажбур бўлдилар. Натижада пахтачиликда икки хил схема пайдо бўлди. Техника турлари ва уларнинг умумий сони кўпайди. Бу эса хўжаликлар машина-трактор паркларидаги харажатларнинг кўпайиши ва пахта таннархининг юқори бўлишига олиб келди.

Юқоридаги муаммоларни ҳал қилиш мақсадида олимларимиз изчил изланиш олиб бормоқдалар. Уларнинг шу борада олиб борган бир неча йиллик изланишлари яхши натижа берди. Жумладан, пахта етиштиришда чигитни жойлаштиришнинг янги 80х40 см схемаси яратилди. У Тошкент ва Андижон вилоятлари хўжаликларида синовдан ўтди ва яхши натижа берди. Янги схема биринчи навбатда ҳозирги мавжуд 90 см ва 60 см схемаларнинг фойдали томонларини ўзида мужассамлаштириб, пахтачиликда ягона схемани жорий қилиш имконини беради. Бунда асосан 60 см қатор оралиғига мўлжаллаб чиқарилаётган техника сақланиб қолади ва унга баъзи бир ўзгаришлар киритилади. Шундай қилинса хўжаликлар машина трактор паркларидаги пахтачилик техникасининг умумий сони 30-35 фоизга камаяди. Ушбу усулга ўтиш пахтачилик учун машина-механизмлар ишлаб чиқараётган заводлар учун ҳам қулайлик яратади. Иккинчидан, жорий қилинган

Фан, тажриба, таклиф

майдонларда ердан фойдаланиш даражаси 60 см схемадаги билан тенглашиб, эгатлар узунлиги 16,6 минг погон метрга етади. Бир гектар ердаги ғўзалар туп сони 150-160 мингта туп бўлади. Шунинг билан бир қаторда, эгатлар орасидаги масофанинг ўзгарувчан 80 ва 40 см бўлиши натижасида трактор ғилдираклари эгатларнинг 80 см оралиғидан юради ва қуввати юқори бўлган, шиналари кенг, мамлакатда ишлаб чиқарилаётган ва чет элдан келтирилаётган тракторларда фойдаланиш имкони яратилади.

Тошкент вилоятининг Қуйи Чирчиқ туманидаги «Узбекистон» ва Андижон вилоятининг «Савай» жамоа хўжаликларида ўтказилган синовлар ўзгарувчан 80 ва 40 см схемада пахта етиштириш мавжуд икки 90 ва 60 см усулларга нисбатан бир қатор афзалликка эгалигини кўрсатди. Жумладан, чигит экиш ва унга ишлов бериш давридаги меҳнат харажатлари амалдагиларига нисбатан паст бўлди. Бошқа жараёнлар — культивация ва бегона ўтдан тозалашда эса 80х40 см схемадаги харажатлар 60 см схемага нисбатан арзон тушди. Суғоришда ҳам янги усулдаги меҳнат сарфи 60 ва 90 см схемаларга нисбатан оз бўлди. Ғўзаларни суғоришда ҳам сув сарфи камаяди ва сувчи учун қулайлик яратилади. Бир гектарга тўғри келадиган суғориш эгатларининг узунлиги 8,33 минг погон метрни ташкил қилади ёки икки маротаба қисқаради. Суғориш эгатлари ўзгарувчан қатор оралиғининг 80 смлик қисмидан олинади. 40 см қатор оралиғига эгат олинмайди ва бу майдон тупроққа ишлов берилган қуруқ ҳолатда сақлаб қолинади. Суғоришнинг бу тарзда олиб борилиши бир қатор муаммоларни ҳал қилиш имконини беради. Биринчи навбатда, сувчи суғориш сифатини назорат қилиши учун қатор оралиғининг қуруқ қисмида (40 см) юради. Сув асосан 80 см эгатлардан берилиши ва ғўза эгат ташлаб суғорилиши натижасида меҳнат унумдорлиги ошади ҳамда биринчи суғориш билан иккинчи суғориш орасидаги муддат қисқаради. Умумий суғориш сонини бир ёки икки маротабага ошириш мумкин бўлади. Сув сарфи 30 фоизга камаяди. Яна бир муҳим жиҳати шуки, 90 см ёки 60 см қатор оралиғи билан чигит экилган майдонларда ҳар бир эгатга сув берилганда ердаги шўр ўсимлик илдизи жойлашган жойга тўпланади. Кўпинча сентябрь ойларига борганда шўрхок майдонларда ғўза жойлашган эгатнинг баланд қисмига шўр тўпланиб, оқариб қолади. Бу кўзга кўринмаган шўр ўсимликнинг илдизи жойлашган қисмига тўпланиб ғўзанинг ўсиши ва ривожланишини 8-10 кунга кечиктириб юборади. Бу — алоҳида катта муаммо. Шунинг учун пахтачилик технологияси билан шуғуллунаувчи олимлар ушбу муаммони чуқурроқ ўргансалар яхши бўларди. Чунки, баъзан пахта навларининг пишиши орасидаги 5-6 кун фарқни ҳисоблаймиз-ку, аммо ғўзанинг пишиб етилишини кечиктириб юбораётган қатор қусурларга эътибор бермаймиз.

Янги усулда юқорида айтилган тузлар ғўза илдизи атрофига эмас, балки 40 см эгат ўртасига тўпланади ва экиннинг дуркун ўсиб ривожланишига имконият яратади. Шунингдек, қатор оралиғининг 40 смлик қисми доимо қуруқ туриши ҳисобига бу майдонда тупроқ яхши қизийди ва ғўза учун керакли бўлган фойдали ҳароратнинг 2-3 С° даража юқори бўлишини таъминлайди. Бу эса ҳосилнинг эрта бўлишига таъсир кўрсатади. Янги усулда ғўза илдизларининг зарарланиши озаяди. Жумладан, 90 ва 60 см схемада культивация ишчи панжалари ғўзанинг ҳар икки томонидан ўтказилиши ва тракторнинг оғирлиги ҳисобига ғилдираклар ўтаётган майдонларда тупроқнинг эзилиши натижасида экиннинг бир қатор майда илдизлари вақти-вақти билан кесилиб ёки узилиб кетади. Бу ўз навбатида ҳосилнинг кечикиб етилишига сабаб бўлмоқда.

Юқорида санаб ўтилган омиллар 80х40 см схемада чигит экилган бир хил шароитдаги майдонлардаги ҳосилдорлик 60 ва 90 см қатор оралиғидагига нисбатан 4-5 центнер юқори бўлишини таъминлайди. «Савай» жамоа хўжалигида ўтказилган синовларда бир хил шароитда бедадан кейин экилган майдонда ҳосилдорлик 90 см схемада 33,9, 60 см схемада 34,2 ва 80х40 см схемада 38,7 центнер бўлди. Ҳозирги кунда янги усулдаги майдонларда пахтани машинада териш учун пахта териш аппарати яратилган ва синовдан ўтмоқда. Дастлабки натижаларга қараганда, янги машина очилган пахтанинг 90-93 фоизини териб олиш қобилиятига эга. Ғўзанинг ўзгарувчан қатор оралиғи схемада жойлашганлиги эса унинг машинабоп бўлиб ўсишини таъминлайди. Бундай пахтазорларда оддий вертикал ва горизонтал шпинделли машиналар ҳам унумли ишлаши мумкин.

Бу борада яна бир муҳим масалага эътибор беришимиз керак. Маълумки, кейинги йилларда чигитни плёнка остига экиш технологияси кенг жорий қилинмоқда. Зеро, у ҳосилнинг эрта етилишини таъминлайди. Шу билан бир қаторда очиқ майдондагига нисбатан ҳосилдорлик 10-15 центнер юқори бўлади. Ҳозирги вақтда чигитни плёнка остига экиш технологиясида қўлланилаётган 60х30 см схема юқоридаги талабга жавоб берса ҳам, механизациядан кенг фойдаланиш имконини бермаётир. Боз устига унга мос пахта териш аппарати ҳам яратилмаган. Натижада бир қатор вилоятларда чигитни плёнка остига якка қаторлаб экишяпти. Бу эса ҳосилдорликнинг асосий омилларидан бири — кўчатлар сонининг кўп бўлишига имкон бермаётир.

Янги 80х40 см усулида эса бу муаммони ҳам ҳал қилиш имкони бор. Шунингдек, у плёнкага қуёш нури тушиб турадиган сатҳнинг кенглиги ҳисобига ғўзага зарур бўлган фойдали ҳароратни кўпроқ олишини ҳам таъминлайди.

Хулоса шуки, синовдан ўтган янги 80х40 см қатор оралиғи усулининг пахтачиликда кенг кўламда жорий этилиши мамлакатимиз пахтачилиги тараққиётига хизмат қилади.

Р. ҲУСАНОВ,
АСМда Бозор ислоҳотлари илмий тадқиқот институтининг директори.

КОНЧИЛАР ДАСТУРХОНИГА

Навоий тоғ-металлургия комбинати ходимлари бир неча йилдан буён қишлоқ хўжалик маҳсулотларини бозордан харид қилмаяпти. Бу маҳсулотлар комбинатга қарашли «Дўстлик» агрофирмаси ва 7 та ёрдамчи хўжаликларда етиштирилмоқда.

Агрофирма ва ёрдамчи хўжаликлар жорий йилда нафақат комбинат меҳнат жамоасини гўшт ва сут маҳсулотлари, сабзавот ва мева билан таъминлабгина қолмай, балки шаҳар дўконларига ҳам етказиб берди.

ҒАЙРАТ ЖЎШ УРГАНДА

Оҳангарон ўрмон хўжалигида мавжуд 115 минг гектар майдондаги дов-дарахтларни асраб-авайлаш, ёш ниҳолларни парваришлашга катта эътибор берилмоқда. Хўжалик ўрмончилари тоғ ён бағирларидаги яшил бойликни кўпайтириш билан бирга, вилоятларга кўплаб мевали ва манзарали дарахт кўчатлари етказиб бермоқда. Жумладан, ўтган мавсумда Андижон вилояти икки миллион сўмлик ниҳол билан таъминланди. Бугунги кунда яна 150 минг ниҳол жойларга юбориш учун тахт қилиб қўйилди.

ШАРТНОМА ШАРТЛАРИ БАЖАРИЛЯПТИМИ?

Бозор иқтисодиёти талабларидан бири шартнома асосида ишлашдир. Республика Вазирлар Маҳкамасининг мазкур масала хусусидаги махсус қарори ҳам бу борадаги ишларни кенгайтиришга қаратилган. Хўш, Жиззах вилоятида ана шу қарорнинг бажарилиши қандай? 1997 йилда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари учун қабул қилинган шартномалар бажарилдими?

Очиқ эътироф этиш керакки, вилоятда пиллачиликдан бўлак бирор соҳада тузилган шартнома шартлари бажарилмади. Пиллачилик бўйича 106 та хўжалик билан имзоланган шартнома тўлиқ бажарилиб, натижада пиллачилар август ойидаёқ ўзларига тегишли пулларини олди.

Қишлоқ хўжалик маҳсулотларининг бошқа турлари бўйича тузилган шартномалар қоғоздагина қолиб кетди. Уларнинг бажарилиши билан на хўжаликлар, на тайёрлов идоралари қизиқди. Масалан, Арнасой ва Зафаробод туманлари шартномада қайд этилган картошкадан бирор килограмм ҳам топширмади. Зарбдор, Пахтакор, Мирзачўл туманларида ҳам гўшт, сут, тухум, мева-сабзавот ва бошқа маҳсулотлар бўйича тузилган шартномалар барбод бўлди.

Вилоятда 1997 йилги шартномаларнинг бажарилиши бундай ачинарли аҳволда экан, 1998 йилда тузиладиган янги шартномаларнинг бажарилишига ким кафолат бера олади?

ФАРОВОН ТУРМУШ ГАРОВИ

Музработ туманидаги «Навбаҳор» деҳқон-фермерлар уюшмаси жамоаси Ўзбекистон Республикаси Конституцияси қабул қилинган куннинг беш йиллигини кўтаринки руҳда нишонлади.

Сабаби, уюшма аъзолари жорий йилни катта муваффақиятлар билан якунламоқда. Пахта ва ғалла етиштириш, бошқа тармоқларда белгиланган режалар ортиғи билан бажарилди. Шунга яраша 60 миллион сўмдан ошиқ даромад олинди. Келгуси йил ҳосилига замин бўладиган ерлар озиқлантирилиб, шудгорлаб қўйилди.

Самарали меҳнат эвазига навбаҳорликлар турмуши кундан-кунга яхшиланмоқда. Электр қуввати, табиий газ, тоза ичимлик суви ҳақи уюшма томонидан тўланади. Қишлоқлар обод, йўллар равон. Замонавий мактаб, савдо шахобчалари мавжуд. Бу эса деҳқонларни янги меҳнат зафарларига ундамоқда.

ЎзА.

Паркентдаги «Паркент» жамоа хўжалигида қайта ишлаш саноати ривожланмоқда. У ердаги мева ва узумни қайта ишлайдиган цехда истеъмолчиларга манзур шароблар тайёрланади. Шунингдек, чет эллардаги корхоналарга шампан виноси учун хом ашё ҳам жўнатилади.

Суратларда: 1. Цех бошлиғи (чапда) Усмонали Эшов ва бригада бошлиғи Абдукарим Самиевлар ишнинг бориши хусусида суҳбатлашишмоқда. 2. Шароб учун хом ашё тайёрланадиган ва сақланадиган катта ҳажмдаги идишлар.

Х. МИРЗАКАРИМОВ олган суратлар.

ҲАЛОЛГА НАЗАР, ҲАРОМДАН ҲАЗАР

Қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларнинг муваффақияти кўп жиҳатдан мамлакатимизда жорий этилган қонунларга, Президент фармонларига, Республика Вазирлар Маҳкамасининг қарорларига нечоғли изчил амал қилиш билан боғлиқдир. Қаердаки, қонун устивор экан, ўша жабҳада юксалиш бўлаверади.

Туман прокуратураси шу йилнинг ўн ойида қишлоқ хўжалиги соҳаси бўйича саккиз маротаба текширишлар ўтказди. Жумладан ёнилғи-мойлаш материалларини, қишлоқ хўжалиги техникасини сақлашга, контракция шартномаларини бажаришга, жамоа мулкини авайлаб асрашга, экинларни пайҳон қилишга қарши курашга доир қонунлар ижроси мунтазам текшириб борилмоқда. Булар натижада тегишли ташкилот ва хўжалик раҳбарларига тақдимнома, амрнома, огоҳнома киритиляпти. Зарарни ундириш ҳақида даъво аризалари қўзғатилди.

Айниқса, ғалла ҳосилини йиғиштириб олишда талонторожликка, нобудгарчиликка йўл қўймаслик мақсадида кўрилган тадбирлар натижаси дуруст бўлди. Бирорта жиноят содир этилмади.

Туманимиз асосан қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштириш, уни қайта ишлашга ихтисослашган. Бу ерда сабзавот, мева ва ғалла ишлаб чиқарилади.

Узбекистон Республикаси Президентининг 1994 йил 21 ноябрдаги «Экинларни пайҳон қилишга қарши курашни кучайтириш тўғрисида»ги Фармони, Вазирлар Маҳкамасининг 1996 йил 26 ноябрдаги «Қишлоқ хўжалик экинлари пайҳон қилинишига қарши курашни кучайтиришга доир чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарори ижроси юзасидан ҳам мунтазам тушунтириш ишлари олиб борилаётир. Эл-юрт насибаси яратилаётган ғалла майдонларини кўз қорачиғидек асраш чоралари кўрилаётир. Бунда қонунбузарликни олдини олишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Йил давомида бирорта пайҳон қилишга доир жиноят иши содир этилмади. Оламлар фармон ва қарорлар моҳиятини тўғри англаб етмоқдалар.

Келгуси йил ҳосили учун туманимиз тўрт минг гектарга ғалла экди. Бугун кўм-кўк ғаллазорлар мавжини кўриб кўз қувонади. Хўжаликларда ҳар гектар майдонга белгиланган миқдорда уруғлик тушишини қатъий назорат қилиб борилди. Майдонлар суғорилиб, ўғитланди. Келгуси йил ҳосилдорлигини ошириш борасида аниқ тадбирлар амалга оширилаяпти.

Туман хўжаликларида чорвачиликка алоҳида эътибор берилаётир. Қорамоллар бош сони режадагидан кўпайгани қувончли. Гўшт ва сут, тухум етиштириш ҳам ошяпти.

Жиноятчиликнинг ҳар қандай тури ҳам юртта доғ. Матбуотда, радио, телевидениеда гиёҳвандлик жирканч иллат эканлиги қайта-қайта такрорланмоқда. Бу оғу таъсирига берилганларнинг гулдай оилалари хазон бўлмоқда. Фарзандлари майиб-мажруҳ, дардман туғилаётир. Келгуси йили мамлакатимизда оила йили деб эълон қилинди. Гиёҳвандлик ва ичкиликбозликка қарши кураш ҳам оилалар мустаҳкамлигига, фарзандлар камолига хизмат этади. Оиладаги муносабатларнинг ҳуқуқий асосларини такомиллаштириш, оила манфаатларининг ҳуқуқий муҳофазасини таъминлаш, оналик ва болалик ҳуқуқларини ҳимоя қилиш борасидаги вазифаларимизни белгилаб олдик.

Жиноятчилик пайи кесилсин

Жорий йилнинг шу даврида туманда наркотик воситалар билан боғлиқ бўлган бир нечта жиноят фош этилди. Айниқса таркибида наркотик моддалари бор ўсимликларни экиб ўстиришга қарши кескин чоралар кўриляпти. Шунга қарамай айрим хонадонларда таркибида гиёҳванд моддаси бор ўсимликларни экиш учрамоқда.

«Узбекистон» жамоа хўжалигининг Пулимуғоб қишлоғидаги Ҳамдам Исоқов ҳовлисида наша қонунга хилоф равишда етиштирилган. Оғу «ошно»си бу жинояти учун икки йил озодликдан маҳрум этилди. Гиёҳвандлик моддалари билан боғлиқ жиноятларни олдини олиш, уларни экмаслик хусусида ҳокимият билан биргаликда таъсир чоралари кўрилаётир. Туман ҳудудидаги мавжуд 8 та фуқаролар йиғинлари раҳбарларига шу хусусда йўлланма хатлари юборилган. Улар кенг жамоатчилик ўртасида муҳокама қилинмоқда.

Ҳаром ишдан хазар қилиш керак. Абдуҳамид Холмуродов анча миқдорда кўкнори шираси сотаётганида қўлга олинди. Ўттиз олтига кирган, бир нафар фарзанди бор, ҳеч қаерда ишламайдиган А. Холмуродов суд ҳукми билан 12 йилга озодликдан маҳрум этилди, мол-мулки мусодара қилинди. Мўмай даромад кўйида бошига кулфат тушди.

Айрим фуқаролар қонунларни яхши билмаслик ёки тартиб қоидаларни назар писанд қилмаслик оқибатида қонунбузарлик қилмоқдалар. Сафия Шарипова «Узбекистон» жамоа хўжалиги Пулимуғоб қишлоғида истиқомат қилиб келган. У турмуш ўртоғи билан жамоа хўжалигини 0,048 гектар ерини ўзбошимчалик билан эгаллаб, ўша ерда ўсиб турган 264 та тут ниҳолларини кесиб, нобуд қилган. Хўжаликка 31 минг 680 сўмлик зарар етказган. Қонунбузарлар тегишли жазосини олди. Қилмишига пушаймон бўлди.

Ўзаро муносабатларда ҳурмат ва бир-бирига ишонч инсоннинг муҳим хислати. Афсуски, шу ишонч ва ҳурмат суиистеъмол қилинаётган воқеалар содир бўляпти. Қайсидир фирибгар соддадил кишиларни лаққа туширганлигини эшитиб қоласиз. Кимдир авраб-авраб қарз олиб қочиб юрса, яна бири мушкулотни осон қилишни ваъда бериб текин пул ишлаб жуфтакни ростлайди. Оқибатда содда киши сарсон-саргардон.

Сирожқул Файзиев ҳам устаси фаранглардан экан. У сохта тадбиркорлик билан шуғулланишни «ҳаво»сини олиб, тадбиркорлик корхонаси очишга бел боғлади. Таниши Абдуҳамил Мажидов номидан «Музроб» хусусий ишлаб чиқариш тижорат фирмасини очди. У таниши номидан ариза ёзиб, имзони қалбакилаштириб туман ҳокимиятида рўйхатдан ўтказган. Сохта тадбиркор «Шохизинда» кичик корхонаси билан 200 минг сўмлик эҳтиёт қисмлар ва махсус кийимлар етказиб бериш хусусида шартнома тузди. Шунингдек, «Нилуфар» кичик корхонаси билан ҳам шартнома тузган, шартнома тагига қалбаки имзо чеккан.

Сохта тадбиркор Сирожқул Файзиев фойдани яшириш, мулкий манфаат кўриш мақсадида молиявий ҳаракатлар қилиб қонунни бузган. Хуллас, ўнлаб ёлғон олди-сотдилар ўтказган. Натижада «Музроб» хусусий ишлаб чиқариш тижорат фирмаси жами 2 миллион 886 минг сўмлик нотўғри молиявий ҳаракатлар қилган. Булардан 150575 сўмлик солиқ ва бошқа тўловларни тўлашдан бўйин товлаш мақсадида молиявий ҳаракатларни ҳисоботлардан яширган.

Айбдор С. Файзиев жавобгарликка тортилди. У уч йил 10 ой озодликдан маҳрум қилинди. Сохта тадбиркорнинг миси чиқиб, эл ичида шарманда бўлди.

Фуқароларнинг ҳуқуқий билим даражаси ошса, ҳар жабҳада қонун устуворлиги таъминланса бундай иллатларнинг илдизига кўпроқ болта урилаверади.

Баҳодиржон САЪДУЛЛАЕВ,
Самарқанд тумани прокурори,
адлия маслаҳатчиси.

ҲАШАМАТЛИ ЧОЙХОНА

Бундан икки ярим йиллар аввал бу ерда шундай ҳашаматли чойхона қад кўтаришини ҳеч ким хаёлига ҳам келтирмаган эди. Бу ишга тадбиркор инсон — Орзиқул Бердиев қўл урди. Унинг ташаббуси билан Мўғлон қишлоғи янада файзли бўлиб қолди.

— Оила йилидан умидларимиз жуда катта, — дейди Орзиқул Бердиев режалари билан ўртоқлашиб. — Февраль ойининг бошида плёнка остига помидор экмоқчимиз. Апрель ойида ҳосил пишиб етилади. Шунингдек, 25-30 сотих майдон боғ учун ажратилди. Чойхонанинг иккинчи қаватида қариялар учун иккита баланд каравот қўямиз. Маҳалла ҳаётига доир маслаҳатлар, турли учрашувлар шу ерда ўтказилади.

Таъминотчи Наби Бозоров «Нилуфар» савдо дўкони фаолиятини кенгайтирмоқчи. Бош ошпаз Сафар Умирзоқов, сомсапаз Очил Раҳимовлар тайёрлаётган лаззатли таомларнинг манзурлиги, нархи ҳам бошқа жойларга қараганда арзонроқ эканлиги хўрандаларга маъқул бўлмоқда. Савдо дўкони туман марказий касалхонаси қошида очилганлиги, унда айниқса санитария-гигиена қоидаларига тўлиқ амал қилинган ҳолда иш юритилаётганлиги, сотувчи ва хизматчиларнинг харидорларга хушмуомалалиги фирма обрўсига обрў қўшаяпти.

Жўра ЮСУПОВ,
Касби тумани.

КАСАБА УЮШМАСИ НИМАГА ҚОДИР?

Наманагандаги «Нотўқимачи» акциядорлик жамияти ходими Сайдулло Отахоновнинг серфарзанд оиласи янги уйга кўчиб ўтди. Унга уй қуришда корхона барча зарур бинокорлик материалларини ажратиб, катта ёрдам берди. Акциядорлик жамиятининг яхши ишлари орасида ногирон Тўпахон Нурматова учун уй қуришга 200 минг сўмдан кўпроқ пул ажратганини, яна серфарзанд оилали олти ходимига уйларини таъмирлаш учун катта маблағ билан ёрдам берганини кўрсатиш мумкин.

Корхонада меҳнаткашларни ижтимоий жиҳатдан муҳофаза қилишга бу қадар жиддий эътибор берилиши фақат раҳбариятнингтина эмас, шу билан бирга, касаба уюшмаси қўмитасининг ҳам хизматидир. Ходимларнинг ижтимоий муҳофазасини кучайтириш «Нотўқимачи» маъмурияти ва касаба уюшмаси қўмитаси ўртасида йил бошида тузилган коллектив шартномада биринчи ўринга қўйилган.

Ходимлар ҳуқуқларини ҳимоя қилишни таъминлайдиган бундай шартномалар Наманган вилоятидаги барча корхоналарда амал қилмоқда.

Ҳозирги вақтда вилоят касаба уюшмалари фақат маъмурият билан ходимлар ўртасидаги меҳнат ва ўзаро ҳуқуқий муносабатларни, меҳнаткашларнинг ижтимоий муҳофазасини назорат қилаётгани йўқ. Касаба уюшмалари органлари тадбиркорликни ривожлантириш ва қўллаб-қувватлаш, қўшимча иш жойларини барпо этиш, қишлоқ ижтимоий инфратузилмасини яхшилаш, оналик ва болаликни муҳофаза қилиш масалалари билан ҳам жиддий шуғулланмоқда.

Вилоятдаги бир қанча почтамтлар касаба уюшмаларининг иш тажрибаси ҳозирги вақтда касаба уюшмалари кўп иш қилиши мумкинлигини кўрсатиб турибди. Масалан, Чуст ва Косонсой туманлари почта бўлимларида почталонлар орасида кадрлар қўнимсизлиги бутунлай тугатилди. Касаба уюшмаси қўмиталари почта бўлимларида ўн йилдан ортиқ ишлаган кишилар иш ҳақига қўшимча равишда анча миқдорда устама берилишига эришди.

Касаба уюшмалари олдида турган асосий муаммолар касаба уюшмалари вилоят қўмитаси билан вилоят ҳокимлиги ўртасида йил бошида тузилган шартномада акс эттан.

— Бу шартнома бажарилишининг якунлари тўғрисида гапиришга ҳали вақт эрта, — деди касаба уюшмалари вилоят қўмитаси раисининг ўринбосари Рашидхон Мамажонов. — Лекин коллектив шартноманинг асосий шартлари бажарилишига эришдик. Ҳозир биз вақт ўтиши билан вужудга келган бошқа муаммоларни ҳам вилоят ҳокимлиги билан 1998 йил учун тузиладиган янги коллектив шартнома ёрдамида ҳал этиш имкониятларини ўрганяпмиз.

Келгуси йилдан бошлаб, касаба уюшмалари вилоят қўмитаси вилоят товар ишлаб чиқарувчилар ва тадбиркорлар палатаси билан ҳам коллектив шартнома тузади. Бинобарин, вилоятдаги хусусий корхоналар ходимларининг ҳуқуқлари ҳам эндиликда ишончли ҳимоя қилинади.

ЎзА.

ЖАҲОН ДЕҲҚОНЧИЛИК ТАЖРИБАСИДАН

САУДИЯ АРАБИСТОНИДА ЗИРОАТ

Саудия Арабистони Ўзбекистон мустақиллигини 1991 йил декабридаёқ, араб давлатлари орасида биринчилардан бўлиб тан олган. 1992 йил икки давлат ўртасида дипломатик алоқалар ўрнатилган, Ўзбекистоннинг Саудия Арабистонидаги элчихонаси 1995 йил апрель ойида очилган бўлса, Саудия Арабистонининг Ўзбекистондаги элчихонаси бу йилдан бошлаб фаолият кўрсата бошлади. Шу йил 6 июнь куни Саудия Арабистонининг Ўзбекистондаги фавқулодда ва мухтор элчиси Абу Бакр Аббос Рафиъ ўз ишонч ёрлиғини юртбошимиз Ислом Каримовга топширди. Унда икки юрт элчихоналарининг очилиши, Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг 1992 йил Саудия Арабистонига қилган расмий ташрифи Саудия Арабистони шоҳи, икки муқаддас қадамжо ходими Фаҳд бин Абдулазиз Ол Сауд ва бошқа масъуллар билан бўлган учрашувлар, имзоланган ҳужжатлар икки мамлакат халқлари орасидаги дўстона алоқаларни янада мустаҳкамлашига омил бўлди.

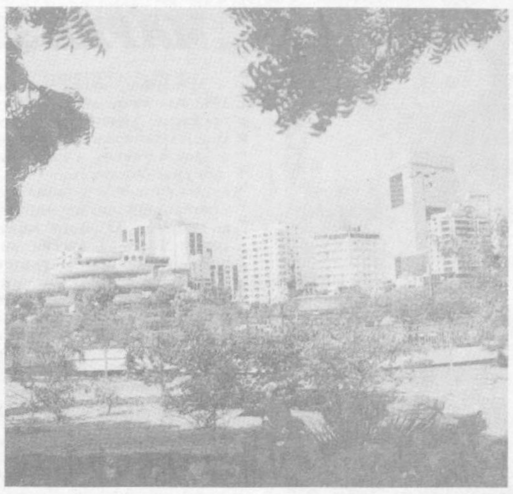

Сир эмаски, ҳар бир мамлакат учун сиёсий мустақиллик каби иқтисодий мустақиллик ҳам муҳимдир. Шу боис ҳам ўз эркини қўлга киритган халқ иложи борича тез орада имкон даражасида ўз эҳтиёжларини ўзи қондира олишга ҳаракат қилади. Зеро, ҳар қандай қарамлик, айниқса, моддий тобелик инсон қаддини хам, миллат юзини шувут, давлат қўлини қисқа қилади. Шу сабабдан ҳам Она юртимиз мустақилликнинг биринчи дамлариданоқ ғалла мустақиллигига эришишни бирламчи вазифалардан деб билди ва тез орада бундай ўта долзарб, муҳим аҳамиятга молик вазифани шараф билан уддалади. Эндиликда нефть ва нефть маҳсулотлари мустақиллигига эришиляпти. Айни чоғда қишлоқ хўжалиги соҳасидаги ислоҳотларни жадаллаштириш, энг замонавий техника ва технология ёрдамида қишлоқ аҳлининг оғирини енгил қилиш, меҳнат даромадини ошириш, турмуш тарзини яхшилашга қаратилган чора-тадбирлар, бу борада ўзга юртларнинг ижобий тажрибаларидан фойдаланиш, уларни кенг қўламда ёйиш ишлари қулоч ёймоқдаки, булар шубҳасиз ўз натижасини беради. Шу боисдан биз бугун Саудия Арабистони қишлоқ ва сув хўжалиги ютуқларидан сўз очишга қарор қилдик. Зеро, икки мамлакат аҳолисининг ҳам ярмидан кўпроғини ёшлар ташкил этади, боз устига аҳолининг аксар қисми қишлоқ жойларда истиқомат қилади. Демак, бу борадаги муаммолар ҳам бегона эмас.

Саудия Арабистони мамлакати Араб ярим оролида жойлашган. У шимолда Ироқ, Иордания, шимолий шарқда Қувайт, шарқда Форс қўлтиғи, Баҳрайн, Қатар ва Бирлашган Араб амирликлари, жанубда Омон салтанати ва Яман, ғарбда эса Қизил денгиз билан чегараланади.

Мамлакат аҳолиси 1992 йил маълумотларига қараганда 16,9 млн. киши. Шундан 12,3 миллиони маҳаллий аҳоли вакиллари бўлиб, уларнинг ярмидан кўпроғи 20 га кирмаган ёшлар.

Иқлими, соҳил бўйларини ҳисобга олмаганда қуруқ, ўта иссиқ. Майдони 2,22 млн. квадрат километр бўлиб, у Араб ярим оролининг учдан икки қисмини ташкил қилади. Мамлакатнинг катта қисми қишлоқ хўжалигига яроқсиз тоғу тош ва саҳролардан, 640 минг квадарт километри эса кўчиб юрувчи улкан қум барханларидан иборат. Сув ниҳоятда танқис. Ўртача ёғингарчилик миқдори йилига 100 мм. дан ошмайди. Шу боис ҳам Саудия Арабистони нафақат қишлоқ хўжалиги, балки аҳоли учун ҳам оғир муаммо бўлиб қолаётгани сув таъминотига катта аҳамият бера бошлади. Ёмғир ва сел сувлари бесамар ерга шимилиб кетмаслиги ёки ўз йўлидаги қишлоқ ва ўтлоқларни яксон қилмаслиги ҳамда ҳар томчи сувдан омилкорлик билан фойдаланиш мақсадида қатор сув тўғонлари ва махсус ҳовузлар бунёд этилди. 1993 йилга келиб бундай сув иншоотларининг сони 184 тага етди ва уларда 482.250 минг куб метр сув тўплаш имкони яратилди. Шу билан бирга денгиз сувини чучуклаштириб берадиган махсус станциялар қурилиб ишга туширила бошланди. Тез орада бу борада дунёда биринчи ўринга чиқиб олди. 1994 йилга келиб мамлакатдаги 30 дан ортиқ шундай станциялар 714.218 минг куб метр денгиз сувини чучуклаштириб бера бошлади. Бу сув мамлакатнинг ғарбий ва шарқий соҳил бўйларидаги барча шаҳар ва қишлоқларни тоза ичимлик сув билан таъминлашга етарли эди. Кейинчалик у мамлакат тарихида биринчи бор ярим орол марказидаги районларга ҳам узатила бошланди. Тасаввур қилинг-а, мамлакат пойтахти Ар-Риёд шаҳрига ичимлик сув 500 км. олисдаги Курфаздан олиб келинади. Ичимлик сув муқаддас Ал-Мадина Ал-Мунаввара шаҳрига келгунича 200 км. йўл босади. Ҳозирда шундай сув билан Маккатул-Мукаррама шаҳрини, ёзги оромгоҳлар маскани Ат-Тоиф ҳамда мамлакатнинг жанубий районларини таъминлаш тараддуди кўрилмоқда. Унда қудуқлардан олинаётган ер ости сувларини қишлоқ хўжалиги эҳтиёжларига сарфлаш имкони янада кўпаяди. Айни пайтда ер ости сувларидан фойдаланиш кўламини янада кенгайтириш ниятида қатор махсус лойиҳалар ҳам амалга оширилмоқда. Улардан энг улканлари Ар-Риёд ва Жадда районларида бунёд этилган. Агар ҳар бир қишлоқ, ҳар бир қўрғон, ҳар бир чодир шаҳарча атрофида қазилган қудуқларга эътибор қилинса, сув муаммоси яқин ўтмишда қанчалар жиддий бўлганини тасаввур қилиш қийин эмас. Шу боисдан бўлса керак, мамлакатда қишлоқ хўжалиги ва саноат корхоналарини янада тўлароқ қондириш учун ишлатилган сувни қайта тозалаб берадиган лойиҳалар ҳам амалга оширилмоқда. Бундай биринчи лойиҳа Ар-Риёд шаҳрида ишга туширилган бўлиб, у кунига 200 минг куб метр сувни тозалаб, трубалар орқали қўшни корхона ва экинзорларга узатади. Мамлакатда сув муаммоси шунчалар кескин бўлишига қарамай Саудия Арабистони сўнгги 20 йил ичида қатор қишлоқ хўжалик маҳсулотларига бўлган эҳтиёжини ўзи таъминлашга муваффақ бўлди. Бу борада қўлга киритилган ютуқларни ҳеч муболағасиз илм-фан тараққиёти ва замонавий технология самараси дейиш мумкин. Айни пайтда бу мазкур муҳим соҳага узлуксиз эътибор натижаси ҳамдир. Зеро, аҳолининг ярмидан кўпроғи яшаб, меҳнат қилаётган қишлоқларни тараққий эттириш, бир томондан янги иш ўринлари эвазига кишиларни ижтимоий фойдали меҳнат билан таъминлашни яхшиласа, уларнинг шаҳарлар томон оқимини тўхтатиб, турмуш фаровонлигини оширса, иккинчи томондан кун сайин кўпайиб бораётган мамлакат аҳолисини озиқ-овқат билан таъминлашдек стратегик вазифани ҳам ҳал этади. Бу ўз навбатида қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини четдан келтиришга, ўзгаларга қарамлик ва тобеъликка чек қўяди.

Саудия Арабистони қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда асосий эътиборни хусусий секторга қаратди. Давлат 1,5 млн. гектардан ортиқ қўриқ ерларни ўзлаштириб, деҳқон ва қишлоқ хўжалиги ширкатларига бепул бўлиб берди. Четдан келтириладиган оғир қишлоқ хўжалиги техника ва машиналарининг 45 фоиз нархини, маҳаллий ва минерал ўғитларнинг ярми баҳосини ўз бўйнига олди. Деҳқонларга уруғлик ва кўчат маҳсулотлари жуда арзон, рамзий нархларда етказиб берилди. Қишлоқ хўжалиги зараркунандаларига қарши кураш, зооветеринария хизматларини ҳукумат тўлалигича ўз зиммасига олди. Зотли моллар ва паррандаларни ҳаво йўллари орқали келтириш сарф-харажатларнинг бир қисмини, қишлоқларни ўзаро ва шаҳар билан боғлайдиган йўлларни қуриш, мавжудларини яхшилаш, артезиан қудуқлар ва ёмғир сувлари тўпланадиган ҳовузлар қазиш ишлари ҳам давлат гарданига тушди. Қишлоқ жойларда ўз ишларини очмоқчи ва қарзга муҳтожларга молиявий ёрдам бериш мақсадида 1964 йили мамлакатда қишлоқ хўжалиги банки, жойларда эса уларнинг бўлимлари очилди. Қишлоқ аҳлига рамзий фойда эвазига ёки бутунлай фойда олинмайдиган қарзлар берила бошланди. Бу сингари қулайлик ва имтиёзлар, қишлоқ хўжалигини ривожлантириш билан боғлиқ лойиҳаларга бирламчи эътибор берилгани боис сармоядорлар ҳам бундай лойиҳаларга, айниқса, дон етиштириш соҳасига ҳеч иккиланмай сармоя кирита бошладилар. Бу орада ҳукумат ёрдамида бир қатор намунали хўжаликлар барпо этилиб, энг замонавий техника ва технология билан таъминланди. Улар тез кунларда тажриба мактаби ҳамда шу соҳа кадрларини қайта тайёрлаш ўчоғига айланди. Айни чоғда қишлоқ хўжалиги соҳасида илмий ва амалий тадқиқотлар олиб борадиган, юқори малакали қишлоқ хўжалиги кадрлари етказиб берадиган қатор махсус марказлар ҳам ишга туширилдики, буларнинг бари ҳосилдорликни ошириш, тармоқ тараққиётига эришиш йўлида қўйилган жиддий қадамлар эди.

Икки муқаддас қадамжо ходими, Саудия Арабистони шоҳи Фаҳд бин Абдулазиз Ол Сауд, шаҳзода, амир Абдулла бин Абдулазиз Ол Саудларнинг қишлоқ хўжалиги ривожига бўлган доимий эътибори туфайли нефтдан бошқа ҳеч нарсаси йўқ, чўл- биёбон ҳисобланиб келган юрт ям-яшил экинзор, улкан боғ-роғларга айланди.

Мамлакатнинг 1975 йилги 150 минг феддан (бир феддан 0,42 га) экин майдони 1993 йилга келиб 3 млн. 930 минг федданга етди.

Агар 1975 йил мамлакатда бор-йўғи 30 минг тонна буғдой етиштирилган бўлса, 1985 йилга келиб 1 млн. 700 минг тонна буғдой етиштирилдики, бу маҳаллий аҳолининг муҳим стратегик маҳсулотга бўлган эҳтиёжини тўла қоплашга етарли. 1993 йилга келиб мамлакатда 3 млн. 430 минг тонна буғдой етиштирилиб, унинг бир қисми четга экспорт қилинадиган бўлди. Сўнгги йилларда арпа, сули сингари чорвачилик ривожига замин бўладиган ем маҳсулотлари ҳамда сабзавотлар майдонларини кенгайтириш мақсадида буғдойзорлар бироз қисқартирилди ҳам.

Мамлакатда мева-сабзавот етиштириш ҳам сезиларли даражада ошиб бормоқда. 1980 йил 470 минг тонна мева-сабзавот олинган бўлса, 1991 йил у 792 минг тоннага етди.

Мамлакатда 13 млн. тадан ортиқ хурмо дарахтлари бор. Улардан 1970 йили 240 минг тонна хурмо меваси олинган бўлса, 1992 йил 750 минг тоннадан ортиқ хурмо маҳсулоти ишлаб чиқарилди. Маҳаллий аҳоли эҳтиёжидан ортиқ бир қисм хурмо қўшни юртларга экспорт қилинса, бошқа бир қисми халқаро озиқ-овқат дастури доирасида инсонпарварлик ёрдами сифатида ўзга мамлакатларга жўнатиляпти.

Гўшт ва сут маҳсулотларига бўлган ички эҳтиёжни ҳам ўзи тўла қоплаб келмоқда. Ваҳоланки, 1975 йилгача мамлакатда биронта сут маҳсулоти ишлаб чиқарувчи корхона бўлмаган. Мавжуд сут маҳсулоти аҳоли эҳтиёжининг 5 фоизинигина қондирар эди. 1995 йилга келиб мамлакат ўз эҳтиёжидан ортиқ сут ва сут маҳсулотларини қўшни мамлакатларга экспорт қиладиган бўлди. 1975 йилда парранда гўшти бўйича ўз эҳтиёжини атиги 10 фоизга таъминлаган мамлакат эндиликда 60 фоизга қондирмоқда. Тухум бўйича эса ички эҳтиёждан ортиқчаси экспорт қилиняпти. Ҳатто бу соҳадаги маҳаллий ишлаб чиқарувчиларни ҳимоя қилиш мақсадида четдан келадиган тухумга божхона божи ҳам таъсис этилган.

Саудия Арабистони ҳукумати қишлоқ хўжалиги меҳнаткашларини ишлаб чиқаришга кўплаб жалб қилиш, улар меҳнатини рағбатлантириш ниятида аксар қишлоқ хўжалик маҳсулотлари, айниқса, дон маҳсулотларини Давлат элеватор ва тегирмонлар ташкилоти орқали деҳқонларни қаноатлантирадиган юқори нархларда харид қилиб олишни кафолатлаган.

Иқлими оғир, ёғингарчилик оз, сув танқис кўпгина ерлари қишлоқ хўжалигига ярамайди, чўл-биёбонлардан иборат, бу соҳада дурустгина тажрибага эга ҳам эмас деб келинадиган мамлакат илм-фан ютуқларига суяниб тарихан қисқа фурсат ичида нафақат ўзини-ўзи таъминлайдиган, балки қатор қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, ҳатто гул етиштиришда ҳам ўзгалар билан бемалол рақобат қила оладиган юртга айланди. Шу кунга келиб у минглаб тонна ранго-ранг гулларини Европа, айниқса, Голландияга экспорт қиляпти.

Ҳа, Саудия Арабистонини бугун ҳеч иккиланмай чўл қўйнидаги чаман юрт дейиш мумкин.

Бахтиёр ИБРОҲИМОВ,
шарқшунос.

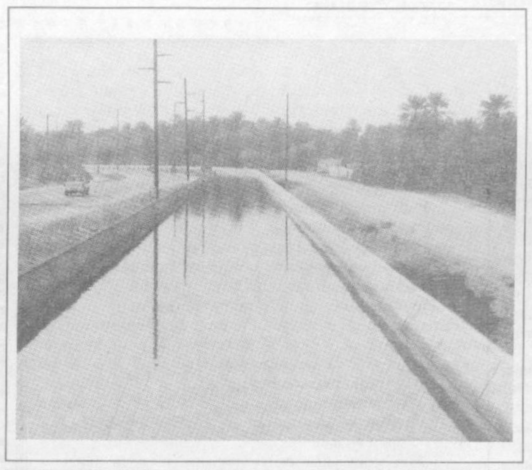

ВИЛОЯТ ГАЗЕТАЛАРИ САҲИФАЛАРИДА

МУАЛЛИМ МУЛОҲАЗАСИ

«ЗАРАФШОН». «Тўқсонинчи йилларнинг бошларидан юртимиздаги корхона, ташкилот, муассасаларда русийзабон ходимлар учун ўзбек тили ва ўзбек тилида иш юритиш курслари очилди. Беш йил давомида қирқдан ортиқ жамоада ана шу хил ўқувларни олиб бордим, — деб ёзади самарқандлик Гулруҳ Юсупова. — 17 ёшдан 70 ёшгача бўлган тингловчиларнинг қай бири ўзбек тилини пухта ўрганди, қай бири ўртача даражада... Ўшанда баъзи бир раҳбарларнинг лоқайдлик билан айтган гаплари ҳайрон қолдирарди. «Пулини тўласак бўлди-да. Мен уларни кетидан яланиб юраманми? Кейин ишдан ҳам чалғитаяпсизлар». Ходимларига тил билими афзалликларини тушунтириш ўрнига, тил ўргатиш марказига пул ўтказиб қутула қолишни ўйлашарди, шундай раҳбарлар... Бугун ҳам бу борада камчиликларга йўл қўйилаётир. Ҳозирги пайтда бир неча хил «Ўзбек тилини ўрганиш» қўлланмалари мавжуд бўлса-да, улар қулай эмас. Бу китобларда кўпроқ грамматикага эътибор берилган. Менимча, оддийгина сўзлардан матн тайёрлаб, энг аввало кундалик турмушда ишлатиладиган сўзларни ўргатиш учун алоҳида курс ўтилса. Маълум кўникма ва тушунча ҳосил бўлгач, сўнг грамматика, мураккаб матнлар ўргатилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди. Бир пайтлар рус тилида чиқадиган газеталарда «Ўзбек тилини ўрганамиз» рукни остида сиртқи дарсликлар ўтиларди. Шуларни давом эттириш керак. Зеро, лотин графикасидаги ёзувга ўтмоқчи эканмиз, ҳали ўзбек тилини ўрганмаган кишига бу қийинчилик туғдириши мумкин. Саккиз йилдан буён тил ҳақида гапирилаётгани, амалий ишларга қўл урилганига қарамай, ҳамон шаҳримиздаги баъзи савдо шохобчалари, ташкилот, корхоналар пештоқларидаги хато ёзувлар дилни ранжитади. Нуқсонларни вақтида йўқотишимиз учун ҳар биримиз жон куйдиришимиз лозим».

ЯНГИ ИЧИМЛИК

«ФАРҒОНА ҲАҚИҚАТИ» «Қўқон пиволимонад» ҳиссадорлик жамиятида «Сархуш» номли чанқовбосди ичимликни ишлаб чиқариш ўзлаштирилди. Бу янги маҳсулот сифатига харидорлар юқори баҳо беришмоқда. Корхонада ишлаб чиқарилаётган чанқовбосди ичимликлар тури 10 тага етди. Меҳнатнинг тўғри ташкил этилиши туфайли жамоа йил бошидан буён 7 миллион сўмлик даромад олишга эришди. Бу эса ўтган йилнинг шу вақтидагига нисбатан бир неча баравар кўпдир.

ИККИ КУНЛИК ЭТИК

«ХОРАЗМ ҲАҚИҚАТИ». «Кийим-кечак бозорида 1000 сўмга эркаклар этигини сотиб олдим, — деб куйинчаклик билан ёзади урганчлик А. Шаяҳмедов. —Атиги икки кун кийдим. Этикнинг юзига қарасам худди пичоқ билан кесгандай. Арзингни кимга айтасан? Бундай қусурлар киши кайфиятини хуфтон қилади».

Тўғри, бозорлар молга тўла. Бироқ ниҳоятда сифати ёмон. Мутасадди ташкилотлар бу ҳолга қандай қарашар эканлар? Сифатли, арзон маҳсулотларга қачон ёлчиймиз?

ТАДБИРКОРНИНГ ХАЙРЛИ ИШИ

«НАМАНГАН ҲАҚИҚАТИ». Боймирза Мамаризаев ўзининг тадбиркор, ишбилармонлиги билан тилга тушди. Исковут қишлоғидаги бир неча йиллардан буён фойдаланилмай ётган чойхона биносини таъмирлаб ишга туширди. Қишлоқ чеккасига эса Хитой тегирмони олиб келиб ўрнатди. Мазкур тегирмон айни кунларда 1,5—2 тонна буғдойни ун қилиб бермоқда. Бугина эмас, шу ердаги маккажўхоридан ширин қаламчалар ишлаб чиқариш цехи ҳар куни беш минг донагача маҳсулот ишлаб чиқармоқда. Тадбиркор яна бир хайрли ишга қўл урди. Бир йўла 150 кишига хизмат кўрсатувчи ошхона биноси қурилиб, фойдаланишга топширилди. Ошхона мажмуида новвойхона, макарон маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи кичик цех қишлоқ аҳлига намунали хизмат кўрсатмоқда.

ХУНУК МАНЗАРА

«БУХОРО ҲАҚИҚАТИ». Гўшт — кенг истеъмол маҳсулотларидан бири, — деб ёзади милиция лейтенанти Дамин Мўминов. — Ҳозирги кунда қадамда учрайдиган умумий овқатланиш нуқталаридан тортиб хонадонларда истеъмол қилинаётган гўшт миқдори қўшиб ҳисоблаганда бу маҳсулот қанчалик кўп сарфланиши ва унга эҳтиёж катталиги янада яққолроқ намоён бўлади. Хўш, бу маҳсулот сотиладиган гўшт дўконларида санитария-гигиена қоидаларига тўла риоя этилаяптими? Келтирилаётган гўшт-сут маҳсулотлари тегишли назоратдан ўтказиляптими? Бу борадаги аҳволни аниқлаш мақсадида ўтказган текширишларимиз, афсуски, ҳамма жойда ҳам масалага бирдай муносабатда бўлинмаётганини кўрсатди.

Ғиждувон шаҳрининг Ҳ. Олимжон номли кўчасида жойлашган «Буюк Ипак йўли» тайёлов ҳиссадорлик жамияти (раиси Равшан Ҳусенов)га қарашли қушхона санитария талабларига жавоб бермайди. Столлар йўқ. На совуқ, на иссиқ сув бор. Ёки Ғиждувон пахта тозалаш корхонаси олдидаги «Хушвақт» фирмасига қарашли гўшт дўконини олайлик. Бу ерда ишлаётган қассоб Абдураҳмон Зайниев санитария ҳолатига риоя қилиб ишлашни унутиб қўйган. У бир неча бор огоҳлантирилиши ва 600 сўм миқдорида жаримага тортилишига қарамай, тегишли хулоса чиқармаётир. Афтидан фирмадаги мутасадди шахс ҳам гап уқмас қассобни инсофга чақиришни эп кўрмаётганга ўхшайди. Бундай антисанитария ҳолатида турган гўшт маҳсулотига юқумли инфекция тушмаслиги, оқибатда истеъмолчи соғлиғига таҳдид солмаслигига кафолат бериш мумкинми? Юқоридаги сингари ноҳуш манзарага Бухоро шаҳрида ҳам дуч келиш мумкин. 5-кичик мавзедаги бозорда жойлашган Ҳикмат Мавлонов, Исмат Нормуродовлар ишлаётган гўшт дўконларида ҳам шундай ҳолат ҳукм сураётир. Афсуски, бундай мисолларни яна келтирса бўлади. Яхши, сифатли озиқ-овқат маҳсулоти дастурхонимиз кўрки, танимизга дармон ҳисобланади. Лекин унга ҳар хил инфекция тушган тақдирда бу маҳсулот касаллик манбаи, саломатлигимиз душманидир. Шунинг учун ҳам биз бунга бефарқ қарамаслигимиз керак.

Бунёдкор жамоаларда

МЕҲНАТКАШ МАНФААТИ ЭЪТИБОРДА

Шарқда қадим-қадимдан оила муқаддас Ватан саналади. Агар оила соғлом ва мустаҳкам бўлса, маҳаллада тинчлик ва ҳамжиҳатликка эришилади. Бинобарин, маҳалла-юрт мустаҳкам бўлсагина, давлатда осойишталик ва барқарорлик ҳукм суради. Республикамиз Бош қомуси — конституциянинг беш йиллигига бағишланган йиғилишда Президентимизнинг юқорида таъкидлаган сўзлари юртимиз меҳнат аҳлини тўлқинлантириб, хушнуд этди. Ушбу байрам «Ҳисораксувқурилиш» трестига қарашли 4-механизациялашган қурилиш жамланмаси жамоасининг ҳам кучига куч, ғайратига ғайрат қўшмоқда. Аслида ана шу жамоада ислоҳотлар талаблари бажарилаётганлиги учун ҳам корхона қаддини тиклаб, ишлаб чиқаришда унумдорлик ортиб, режалар уддаланмоқда. Эндиликда механизациялашган қурилиш ташкилоти нафақат Шаҳрисабз туманида, балки вилоятда ҳам илғорлардан бири.

Вилоят қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаси бошлиғи Муса Муродовнинг таъкидлашича, тармоқни юксалтириш, ерларнинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш ва мўл ҳосил етиштиришда 4-механизациялашган қурилиш ташкилотининг ҳиссаси катта бўлаяпти. Дарвоқе, ер ўзлаштириш ва сув чиқмайдиган экин майдонларининг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, янги ерларни очишда «Ҳисораққурилиш» жамоаси ўзига хос тажриба тўплаган.

Жорий йилда «Оқдарё» жамоа ширкат хўжалигида 400 гектар экин майдони ўзлаштирилди. Шунингдек, Китоб туманидаги Й. Охунбобоев номли жамоа ширкат хўжалиги билан ҳам ўзаро шартнома тузилиб, 56 гектар ернинг ҳолати яхшиланди.

Қаловини топсанг, қор ёнади. Жамланма меҳнат аҳлининг соҳани пухта ўзлаштирганлиги, ҳамиша деҳқон манфаати нуқтаи назаридан иш юритаётганлиги шерикларга маъқул келмоқда. Хўжаликлар тасарруфида бўлган кичкинтойлар тарбия масканларини сифатли таъмирлашда, дала шийпонлари қуришда уларга мадад кўрсатиляпти. Булар корхонанинг моддий жиҳатдан бойишига ҳам асосий омил бўлаяпти. Бу эса ижтимоий кам таъминланганларни қўллаб-қувватлашга замин яратди. Айни вақтда, ҳар бир ишчининг ўртача иш ҳақи ўтган йилнинг шу давридагидан бир ярим баравар кўпайди.

Манфаатдорлик бор жойда ишда унум бўлади. Ҳозирги кунда жамоада 310 нафардан зиёд ишчи меҳнат қилади. Уларнинг аксарияти тажрибали, ўз ишининг фидойилари. Ишчилар иш ҳақига қўшимча қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари, кундалик эҳтиёж моллар билан доимий таъминланяпти.

Вазирлар Маҳкамасининг «2000 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон Республикаси қишлоқ ижтимоий инфраструктурасини ривожлантириш дастури тўғрисида»ги қарори ижроси жамланма жамоасининг доимий диққат марказида. Ана шу дастур асосида вилоят ва туманларда жорий йилда қатор ишлар бажарилди. Юзлаб хонадонларда зангори олов ёнди. Яроқсиз ҳолга келиб қолган болалар боғчалари қайта тикланди, қишлоқ амбулаториялари қурилди.

— Савоб ишни ҳар доим ва ҳар куни қилиш жамоанинг иш мезонига айланган, — дейди «Ҳисораксувқурилиш» ташкилотига қарашли 4-механизациялашган қурилиш жамоаси раҳбари Рустам Ашуров. — Вилоятдаги кўплаб хўжаликлар билан шартнома тузганмиз. Ҳозирги кунда жойларда текислаш ва ерларни оби-тобига келтириш ишлари қизғин бораяпти. Янги иш ўринларини яратиш режасини ишлаб чиққанмиз. Унга кўра 40 миллион ватт кучга эга бўлган ГЭС қурилиши бошланиш арафасида. Дастлабки ишлар бошлаб юборилган.

Оила — миллат пойдевори. 1998 йил — президентимиз Ислом Каримов томонидан Оила йили деб эълон қилинганлиги бизнинг соҳа мутахассислари зиммасига ҳам катта масъулият юклайди. Янги режамизда корхонамиз ёшларни уй-жой билан таъминлаш, шунингдек, қишлоқ жойларидаги янги оилаларга замонавий типдаги уйлар қуриб бериш кенг ўрин олган. Муҳими, ана шу ишларни тўла бажариш имкониятига эгтанмиз. Хўжаликлар билан алоқани мустаҳкамлаган ҳолда аҳолига пулли хизмат кўрсатишни ҳам ташкил этганмиз. «Замин» ишлаб чиқариш фирмаси шундайлардан бири. Аъзамхон Мухторов, Мардонжон Султонов, Тожиддин Шоимов, Ҳошимжон Шоназаров, Рустам Жумаев корхонамизнинг илғор ишчи ва мутахассислари саналади.

Дарҳақиқат, жамоанинг режалари катта. Улар 1998 йилнинг март ойигача «Наврўз» жамоа хўжалигида 400 гектар ерни ўзлаштиришни, «Шўртангаз» ташкилоти таркибидаги ўзларига тегишли объектда ишларни жадаллаштириш, аҳолига 500 минг сўмлик пулли хизмат кўрсатиш ва бу турдаги юмушлар кўламини янада кенгайтиришни мақсад қилиб қўйишган.

Абдусами ҲАҚБЕРДИЕВ,
«Қишлоқ ҳаёти» мухбири.

МУАММО МУАММОЛИГИЧА ҚОЛМОҚДА

Иситиш мавсуми бошланиши олдида Наманган вилоятидаги «Коммуниссиқликэнерго» ишлаб чиқариш бошқармаси ходимларида уй-жойларга, бошқа иншоотларга иссиқлик етказиб беришда муаммо пайдо бўлмаслигига ишонч бор эди. Чунки, қозонхоналар, муҳандислик-техника коммуникацияларини қайта қуриш ва таъмирлашга 40 миллион сўмдан кўпроқ маблағ сарфланган эди.

Бироқ иситиш мавсумининг биринчи кунидаёқ муаммолар пайдо бўлди. Газ қувурларида босимнинг камлиги сабабли вилоятдаги бир қанча қозонхоналар қувватининг ярмигина ишлатилмоқда, ҳароратни зарур даражага кўтаришнинг иложи бўлмаяпти. Вилоят марказидаги айрим жойларда аҳоли газ етишмаётганлигидан нолимоқда: баъзан бир чойнак сувни қайнатиш учун бир соат ва ундан ҳам кўпроқ вақт кетмоқда. Бундай аҳволда газ плитасида овқат тайёрлаш тўғрисида гапирмаса ҳам бўлади.

Уйчи, Наманган, Янгиқўрғон, Косонсой, Учқўрғон туманлари марказидаги уй-жойлар, мактаблар, болалар муассасалари, шифохоналар, поликлиникаларга иссиқлик етказиб бериш ҳам ночор аҳволда.

— Ноябрь ойида биз 42 миллион куб метр газни кам олдик, — «Намангангаз» вилоят ишлаб чиқариш бирлашмаси бошлиғи Зоҳилжон Тожибоев юз берган вазиятни ана шундай изоҳлайди. — Вилоят газ тақсимлаш станцияларида газ босими меъёрдагидан икки ярим, ҳатто уч-тўрт баравар кам. Бу аҳволнинг сабабларидан бири шундаки, биз газ етказиб бераётган ташкилотга, яъни «Ўзтрансгаз» давлат бирлашмасидан 175 миллион сўм қарздор бўлиб қолдик. Бу қарзнинг катта қисми вилоят қишлоқ ва сув хўжалиги бошқармаси тизими, вилоят «Коммуниссиқликэнерго» бўлинмалари, бир қанча ғишт заводлари зиммасига тушади. Вилоят аҳолисининг қарзи ҳам оз эмас — 60 миллион сўмдан кўпроқ. «Ўзтрансгаз» давлат бирлашмаси газ ҳақини олмагани сабабли газ етказиб беришни камайтирди, «Қарз тўлангандан кейингина талаб қилинган ҳажмда газ етказиб берамиз», деб шарт қўйишди.

«Ўзтрансгаз» давлат бирлашмасининг шундай чора кўришга мажбур бўлганини тушуниш мумкин. Лекин бундай қаттиқ шарт қўйишдан олдин жиддий огоҳлантириш зарур эди, газ етказиб берувчилар эса, огоҳлантиришни ҳам лозим топишмади, бир йўла газ босимини камайтириб қўйишди. Лекин шундай чора кўриш зарур бўлса, бундай «тажриба»ни бошқа вақтда, совуқ тушмасдан олдин ўтказиш керак эди.

Тўғри, вилоятда газ учун қарзларни тўлаш иши бироз жонланди: айрим корхоналарда, жамоа хўжаликларида газ ҳақи ходимларнинг иш ҳақидан ушлаб қолинмоқда. Шу ҳисобдан ноябрь ойида одатдагидан деярли икки баравар кўп пул тўпланди. Шунга қарамай, қарзни тўла узиб бўлмади. Аксинча, янги қарзларнинг пайдо бўлиши учун шароит яратилди. Табиий газ етарли миқдорда келмагани сабабли вилоят «Коммуниссиқликэнерго» бошқармаси ихтиёридаги қозонхоналар бутун қиш даврига етадиган захира ёқилғини бир ой ичида сарфлаб бўлди. Ҳозир бу ердаги раҳбарлар қўшимча ёқилғини харид қилиш учун маблағ топиш тўғрисида бош қотирмоқда. Ахир қиш эндигина бошланди.

Газ етказиб беришни камайтириш билан боғлиқ вазият юз бермаслиги учун барча томонлар, шу жумладан аҳоли ўз зиммасига олган мажбуриятларни аниқ бажариши лозим эди. Бозор муносабатлари боқимандаликка тоқат қилмайди. Ҳамма нарса учун вақтида ҳақ тўлаш керак. Ҳамиша икки марта ҳақ тўлашга мажбур бўладиган ҳасиснинг аҳволига тушмаслик учун фойдаланилган газ ҳақини ҳамма ўз вақтида тўлаши лозим. Наманганда эса, бозор муносабатларининг бу талабларига риоя қилмаслик оқибатида уйлар ҳам яхши иситилмаяпти, одамлар қиш қировли кунларда жуда зарур бўлган одатдаги маиший қулайликлардан ҳам маҳрум бўлишмоқда.

Н. ХЎЖАЕВА,
ЎзА мухбири.

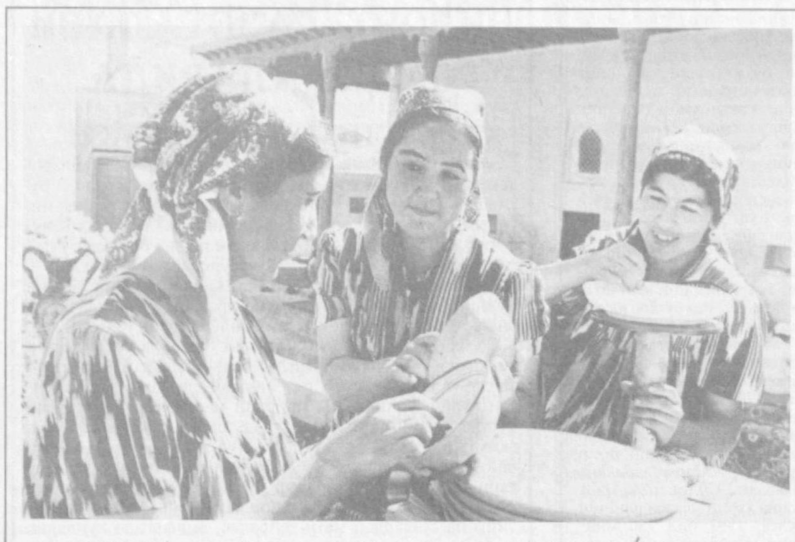

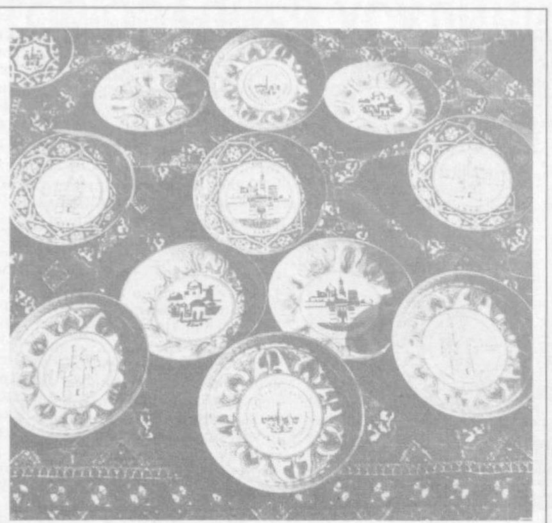

ХИВА СОПОЛИДА ЮРТИМ ЖАМОЛИ

«Хива сополи» ҳиссадорлик жамиятида тайёрланаётган маҳсулотлар фақат Ўзбекистондагина эмас, балки хорижий мамлакатларда ҳам катта шуҳрат қозонган. Айни пайтда бу ерда 150 хилга яқин маҳсулот ишлаб чиқарилмоқда. Булар сирасига лаган, гулдон, кумғон турли сопол идишлар, совғабоп буюмлар киради.

Хиванинг 2500 йиллик тўйига бағишлаб чиқарилган қатор маҳсулотлар бу сана нишонланаётган кунларда, айниқса, харидоргир бўлди. Уларни шаҳарга ташриф буюрган кўплаб сайёҳлар севиб харид қилишди.

Ҳиссадорлик жамиятининг қўли гул усталари тайёрлаётган маҳсулотларга талаб кундан кунга ортиб боряпти. Шунинг учун бу ерда ишлаб чиқариш ҳажмини ўстириш, маҳсулотларнинг сифати ва хилма-хиллигини оширишга ҳаракат қилинмоқда.

Суратларда: 1. Ҳиссадорлик жамияти рассомлари (чапдан) Роза Солаева, Муяссар Сапаева ва Зулхумор Мадаминова иш устида. 2. Ҳиссадорлик жамиятида тайёрланган маҳсулотлар.

Р. ЖУМАНИЁЗОВ олган суратлар.

МАРКАЗИЙ ОСИЁЛИК ФАЗОГИР

Маълумки, кириб келаётган 1998 йил январ ойида «Шаттл» космик кемасининг парвози режалаштирилган. Кўп марта фойдаланишга мўлжалланган бу ноёб космик кема «Мир» орбитал станцияси билан туташтирилади. Ана шу жараённи уддалаш вазифаси юклатилган Америка —Россия экипажи таркибига Марказий осиёлик вакил, ўзбек миллатига мансуб Солижон Шарипов ҳам киритилган.

Ҳа, қардош қирғиз ва ўзбек халқларига 1998 йил ана шундай сюрприз ваъда қилмоқда. Зеро, фазогир космик саҳнада ҳар иккала халқнинг вакили сифатида намоён бўлмоқда. Солижон Шарипов асли ўзганлик. Археологларнинг таъкидлашларича, қадимий Ипак йўли ёқасида жойлашган бу кўҳна шаҳарнинг ёши 2000 йилдан кам эмас. Ўзган ўтмишда ҳунармандлари, тадбиркорлари, миришкор деҳқонлари билан машҳур бўлган. Шариповлар оиласи шаҳарнинг Мирзо Улуғбек кўчасидаги муҳташам ҳовлида истиқомат қилишади. 1997 йил август ойида ўзининг 33 ёшини нишонлаган Солижон оилада опа-сингил, ака-укалардан иборат етти оғайни баҳодирлар орасида тўртинчи фарзандидир.

Дарвоқе, Фарғона водийсида Шариповларнинг кўплаб қариндошлари истиқомат қилишади. Солижон уларникига тез-тез меҳмон бўлиб борарди. Ўспирин ўша кезлари «Кукуруз» лақабини олган, паст учиб пахтазорларга дори сепаётган АН-2 самолётини кўриб, қалбида учувчи бўлиш орзуси уйғонди. Ҳарбий хизматга чақирилган Солижон узоқ Приморье ўлкасида йигитлик бурчини ўтади. У касбдош ўртоқлари билан қирувчи, жанговар самолётларга техник хизмат кўрсатувчи авиополкда хизмат қилди. Бу ерда унинг қудратли пўлат қушларга бўлган муҳаббати ортди. Унинг дил орзусидан хабар топган командирлари Солижонни Украинадаги учувчилар тайёрлайдиган олий авиация ўқув юртига кириб ўқиши учун тавсиянома бердилар.

Солижон Шарипов авиация билим юртига кириш имтиҳонларидан муваффақиятли ўтди. Ўзини беҳад бахтиёр ҳис этган курсант фақат аъло баҳоларга ўқиб, билим юртини қизил диплом билан тугатди. Тақсимлаш комиссияси хизматни давом эттириш учун Солижон Шариповни янги манзилга жўнатди. Ундаги ички бир куч, ирода йигитни янги синов ва қийинчиликлар билан юзма-юз келишга ундарди. Унинг интилувчан табиати бир жойда узоқ туриб қолишни ҳазм қилолмасди.

Космонавт бўламан... У ана шу юксак орзуга журъат қилди ва бу ҳақда биринчи бўлиб турмуш ўртоғи Нафисахон билан маслаҳатлашди. Дарвоқе, Нафисахон Солижоннинг синфдоши, ўрта мактабни бирга тугатганлар. Ўзаро фикрлашиш тўхтами шу бўлдики, Солижон қатъий интизомли армия, йўл-йўриқларини четлаб ўтиб, юқорига, авиация генерал-лейтенанти Владимир Шаталов номига хат ёзиб жўнатди. Ўша йиллари В. Шаталов Подмосковьедаги Космонавтлар тайёрлаш марказининг бош раҳбари эди. Кунлардан бирида 1989 йили унга жавоб хати келди. Солижонни медкомиссиядан ўтиш учун Звездний шаҳрига чақиришганди. Бахтига қардоши, Бўстонлиқ туманида туғилиб ўсган В. Н. Жонибеков шу ерда Гагарин номидаги Космонавтлар тайёрлаш мактаби бошқармаларидан бирининг бошлиғи эди. Машҳур фазогирнинг тавсияси Солижоннинг космонавтлар мактабига қабул қилинишида шубҳасиз асқотди.

1990 йил августида космонавтлар отрядига ҳарбий ҳаво кучлари катта лейтенанти Солижон Шарипов ҳам киритилди. Космик парвозга тайёрланадиган номзодлар орасида ўзбек миллатига мансуб, ўзганлик Солижон Шарипов шу зайлда пайдо бўлди.

Солижон тайёрлов курсини муваффақиятли тугатиб, 1992 йили космонавт-синовчи дипломини олади. У билан бирга диплом ҳимоя қилганлар орасида икки марта Қаҳрамон Валерий Рюминнинг хотини Елена Кондакова сингари машҳур кишилар борлигини назарга олсак, юртдошимизнинг иродасига, заковатига тасанно айтасан киши. Солижон айни пайтда, агар шундай дейиш жоиз бўлса, ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда шуғулланиб, муҳандис-эколог ихтисосини ҳам эгаллаб, халқаро сертификат намунасини қўлга киритди.

Солижон ҳозир Хьюстон шаҳрида... У яқинда телефон орқали иккита посилка олганини, уларнинг бири Қирғизистондан, иккинчиси Ўзбекистондан эканлигини хабар қилди. Маълумки, Солижон таътилга чиққанида Тошкентга келиб «Коинот» ИИБ ва «Ўзбекистон» давлат агентлиги ҳомийлигида ўтказилган Халқаро ёшлар аэрокосмик мактабида дарслар берган эди. Бу посилкани шу мактабнинг илмий раҳбари, академик Шавкат Воҳидов «Ўзбекистон ҳаво йўллари» рейси билан Нью-Йоркка жўнатган. Посилка ичида Президентимиз Ислом Каримовнинг асарлари, Ўзбекистон байроғи, герби бор эди.

15 январ куни Қирғизистон ва Ўзбекистон халқларининг вакили Солижон Шарипов фазога парвоз қилади. Унинг бу сафари бехатар, муваффақиятли ўтишига тилакдошмиз.

Баҳром ҚАҲҲОРОВ.
(Чет эл матбуот материаллари асосида).

СОВҒА

250 мингга яқин бухоролик бола янги йил арафасида Қорбобо ва Қорқиздан байрам совғалари олади. Меҳрибонлик уйи, мактаб-интернат тарбияланувчилари, шунингдек, ногирон болалар, кам таъминланган оилалар фарзандларига янги йил совғалари бепул тарқатилади. Сарф-харажатларни маҳаллий ҳокимликлар, касаба уюшмалари, тадбиркорлар ўз зиммаларига олган.

ҲИММАТ

«Дўстлик байроғи» вилоят газетаси муҳаррири ўринбосари Ҳамдам Эшонқулов Навоийдаги «Меҳрибонлик уйи» тарбияланувчиларига турли спорт анжомларини тортиқ этди.

Гап шундаки, «Нуроний» жамғармаси билан «Нуронийлар —истиқлолимиз таянчи» танловини ўтказганди. Унда Ҳ. Эшонқулов «Донишманд Худойберди ота» очерки билан қатнашиб, биринчи ўринни эгаллади ва пул мукофотига сазовор бўлди.

Хайрияни топшириш маросимида «Меҳрибонлик уйи» муаллимлари, тарбияланувчилари сўзга чиқиб, камтарин, сахий журналистга ўзларининг миннатдорчиликларини изҳор этишди.

ТЕННИС ЖАМҒАРМАСИ

Вилоятда теннисни ривожлантиришни қўллаб-қувватлаш жамғармаси вилоят бўлимини ташкил этиш бўйича таъсис конференцияси бўлиб ўтди. Унда «Вилоятда теннисни ривожлантиришни янада яхшилаш чора-тадбирлари» ҳақида вилоят жисмоний тарбия ва спорт қўмитаси раиси Ибодулла Раҳмонов маъруза қилди

Йиғинда теннисни ривожлантириш мақсадида вилоят ҳокимлиги 300 минг сўм ва Навоий шаҳар ҳокимлиги эса 100 минг сўм маблағ ажратгани маълум қилинди.

ҚУТЛАЙМИЗ!

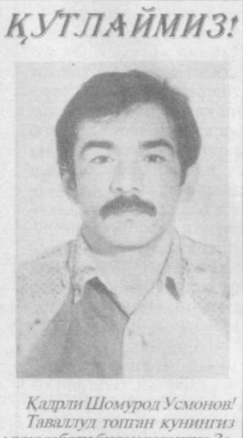

Қадрли Шомурод Усмонов!

Таваллуд топган кунингиз муносабати билан тоғангиз Зодибек, дўст-ёронларингиз Матмурод, Абдукарим, Қодирбек ва бошқа қадрдонларингиз номидан йўлланаётган ушбу самимий табрикномани қабул этинг.

Сиз учун ғоят қувончли кунда муборакбод этар эканмиз, ишларингизга муваффақият, сиҳат-саломатлик, узоқ умр тилаб, Тошкент шаҳар Ҳамза туманидаги хонадонингизда доимо тинчлик-хотиржамлик, қут-барака бўлишини ният қиламиз.

ЧЎПОН ҚИЗИ

Фатҳиддин НАСРИДДИНОВ

Ҳикоя

Олимжон уйланиб, оиласини янги уйга кўчириб ўтди-ю, бошқача бўлиб қолди. Ўн пул топса, бир пулини аранг сарфлаб, қолган тўққиз пулини тўққиз жойдан тугадиган, «сенга тегсам, ҳар нарса бўлай» деб ўзи ҳам осонликча тополмайдиган жойга яшириб қўярди.

У ҳам бошқалардай пул йиғиб, ярақлаган машина олгиси, кейин бола-чақасини ёнига олиб, табиатнинг энг кўркам, ҳеч кимнинг қадами етмайдиган жойларига олиб бориб, сайр-саёҳатларда юргиси келди. Аммо уйнинг гапи кўчага тўғри келмайди деганларидек, умрида сўзини қайтармайдиган хотини қистовга олиб қолди:

— Мана энди жўжабирдек жон бўлиб қолаяпмиз, дадаси. Бу йил даромадингиз ҳам ёмон бўлмади, энди битта сигир олиб беринг. Сигирга кучингиз етмаса, кичкина ғунажинча бўлса ҳам майли, ўзим сигир қилиб оламан, — деди Озодахон аввалига ётиғи билан.

— Янаги йилга, — деди Олимжон вазмин.

— Йўқ, шу йил, олсангиз ҳам олиб берасиз, олмасангиз ҳам олиб берасиз, — деди хотини эркаланиб.

— Янаги йилга дедимми, янаги йилга, — Олимжон салмоқлаб сўзлади.

— Йўқ, шу йил дедимми, шу йил. Ҳадемай фарзанд кўрамиз, мен ҳар куни қайси эшикка сут сўраб, сарғаяман. «Ҳа» десангиз-хўп, «йўқ» десангиз ана болаларингиз... Мен кетаман...

Олимжон ялинди:

— Битта товуққа ҳам дон керак, ҳам сув. Сигир боқишнинг ўзи бўладими? Қўй, хотин, бошимни қотирма.

Кўзларига ёш олди.

— Биламан. Сизнинг ниятингиз бошқа. Эркак зоти шунақа, пули кўпайди дегунча эскисидан кечиб, янгисини олади.

Олимжоннинг ҳуноби ошди. «Эсини еганми, бу нодон». Мен нима ғамда-ю, бу нима дейди, астаҳфурулло. Хотини ўнг гапга ҳам сўл гапга ҳам кўнабермагач, чапақай жаҳли чиқди.

— Бор-е кетсанг кетабер-е болаларингни етимхонага бериб юбораман. Бола туғдим деб, товуқдай қаққиллай берасанми?

...Озодахон Олимжоннинг ҳай-ҳайига қарамай, ҳаш-паш дегунча болаларининг кичигини кўтариб, каттасини етаклаб кўчага йўл олди.

— Ана уйингиз, ана жойингиз, товуқдай қақиллaмайдиганнини топиб олинг... Бола эса ўзимга керак, менинг етимхонага бериб қўядиган болам йўқ.

Олимжон қош қўяман деб кўз чиқариб қўйганини тушунди. Бироқ энди қандай қилиб хатосини тузатишни билмас эди. Ғарқ бўлаётган ёш боладай энтикиб, ҳаво ҳўплаб қолди. Нима қилса экан! Шартта олдидан тўсиб, «кечир хотин, ҳазиллашдим»десинми? Шундай деса, ловуллаб ёнаётган алангани ўчира олармикин?! «Эҳ, каллаварам, хўрозман дебккеккаясан-у битта товуқни ҳам эплаб, қанотинг остига ололмайсан. Ҳайф, йигит кет».

Хуноб бўлиб турганда, отасининг юрак ғуборини тарқатувчи ҳожатбарор овози эшитилди. Учиб турган чироғи ёнгандай бўлди. «Хайрият» деб қўйди у. Дарвозахонага етгунча бўлмай, невaралари Нигора ва Дилдорани эргаштириб отасининг ўзи кириб келди.

— Онаси қани? — деди салом-аликдан ҳам олдин довдираб қолган Олимжон.

— Боласи шу ерда бўлгандан кейин онаси қаёққа борарди, ҳувори. Қани аввал сўрашайлик, — деди ота ўғлининг паришонхотир кайфиятини кўриб.

— Кечарсиз, ассалому алайкум... — деди Олимжон хижолат чекиб.

— Ваалайкум ассалом, бараккалла... гап деган мана бундоғ бўпти-да, ота ўғли. Ҳа, яна нима бўлди, чўқиллашиб қолдингларми?

Ботирали ота сўритокдаги чувалашиб ётган узум навдаларини санамоқчи бўлгандай тепага қаради.

— Узум ҳам сигирдай гап, боқсанг, сут беради. Буни қара, ким айтади сени боғбоннинг ўғли деб?

«Яна сигир», — ғижинди Олимжон дилида, аммо буни билинтирмади. Ота кафтларини бирбирига ишқаб, аста ўғлининг ёнига келди. Чорпоя четига ўтирди. Вазмин оҳангда сўради.

— Хўш, нима гап? Озоданинг кўзларида ёш?

Олимжон кўзларини ердан олмади. Унинг ўрнига қизи Нигора бижиллаб жавоб берди:

— Бобо, урисиб қолишди. Дадам бақирдилар, аям «кетаман» деб йиғладилар.

Бобоси қизчаларнинг қўлига қуртоб тутқазди:

— Боринглар, қизларим, бир ўйнаб келинглар, узоққа кетиб қоманглар, ҳозир нариги ҳовлига ўтамиз, бувижонларинг «соғиндим, олиб келинг» — деб тайинлаганлар.

Қизлар «хўп, бобожон, узоққа кетмаймиз» деганларича чуғурлашиб чиқиб кетишди.

Ҳовлида ота-бола ёлғиз қолишди. Ботирали ота ўғлининг чапақай ишларини кўрганда, «вой, афанди бола-ей», «оббо афандининг ўғли-ей», унақай ишларини кўрганда эса «иш деган мана бундоғ бўпти-да, ота ўғли» деб мийиғида кулиб қўйгувчи эди. У бу сўзларни, қандайдир илиқ айтарди. Бу гал нима учундир, дили оғриганнамо бир оҳангда айтди:

— Сен болага қачон ақл киради? — деди ота. — Ахир, хотининг «сигир олайлик» деган бўлса, бунинг нимаси ёмон? Баъзи бир калтабин аёллардай атлас кўйлак, тилла узук, олтин исирға демабди-ку. Рўзғорга қайишипти, «хўп» деб дарров олиб бермайсанми, нодон! Пулинг етмаса, мендан сўрамайсанми?

— Машина олай деган эдим, — тўнғиллади Олимжон, — сир сақлаб юрган ниятини отасига ошкор қилиб.

— Э-э, нодон бола. Машина сигирмидики, ундан сут чиқса. Ҳадемай жўжабирдай жон бўласан. Энг аввало уларга сут керак, сут. Хотининг ҳақ.

Ортиқ дунё бош ёрмайди, ўғлим. Ундан кейин кўлбола нарсага нима етсин? Олисдаги анҳордан ўз уйингдаги қудуқ яхши эмасми? Ҳар куни фермага югуришдан қутуласан. Хотининг ўша ферманинг бир учини уйингга олиб келмоқчи, бирингни икки қилмоқчи бўлибди-ю, сен бўлсанг! Минг қилса ҳам хотининг чўпон қизи-да, қаймоқ ялаб ўсган. Майли, айтганини қил. Машинани кейинроқ оларсан. Камига, мана, мен турибман. Боғнинг бу йилги даромади, майли, сеники бўла қолсин!

Олимжон хижолатли қиёфада отасига қараб қўйди. Отаси унинг кўнглини кўтарди

— Қани, тур, кетдик. Онанг ҳам соғинган. Мана, дарров хотинингни йўқлиги билинди. У бўлганда иззатимни жойига келтириб, остимга кўрпачаю ёнимга пар ёстиқ тўшарди. Сен бўлсанг, пўстак ҳам олиб чиқмадинг!..

Отаси бу гапларни ҳазиллашиб айтса ҳам Олимжон зил кетди. Дарҳақиқат, отасини уйга таклиф қилиш у ёқда турсин, у келиб ўтирган чорпояга лоақал кўрпача тўшаш ҳам хаёлига келмабди. У хатосини тузатмоқчи бўлди. Аммо кеч эди.

...Олимжон ўша куни уйига кеч қайтди. Ҳар кунгидай уни ҳеч ким кутиб олмади. Ҳайҳотдай ҳовли, кимсасиз уй гўё уни ютиб юборишга шай аждаҳодай ҳувиллар эди. Олимжон юраги бетлаб-бетламай, аста ичкарига кирди. «Балки жаҳлидан тушиб, қайтиб келгандир», — деб ўйлади у умидворлик билан. Аммо Озода қайтиб келмаган эди. Бир лаҳза турган жойида қаққайиб туриб қолди. Сўнг яна ўзини ташқари олди.

Атроф қоп-қоронғи. Кимдир дарвоза ҳалқасини шақирлатгандай бўлди. «Келди» деб ўйлади Олимжон, югуриб кўчага чиқди. Аммо ҳеч ким кўринмас эди. «Шамол экан...» Ҳафсаласи пир бўлиб, маҳзун ҳолда изига қайтди. Яна ичкари кирди, чироқни ёқди. Ҳар кунгидай унинг иззат-эҳтиромини жойига қўйиб, сочиқ тутқазадиган кишиси йўқ эди, ювиниб бўлиб, яна ичкари кирди. Болалари ётадиган каравотчаларга назар ташлади. Улар бўм-бўш. Эрталаб қандай бўлса, ҳозир ҳам шундай турарди. Кундуз куни ҳам келишмапти. Демак, қаттиқ ранжибди, эҳ.

Киприги илинар-илинмас чўчиб, уйғониб кетди. Ёшлик йилларига хаёли кетди.

У Нишонбой ака бригадасида табелчи эди. Озодани. ҳам ўша ерда учратди. Пахта терими авжи қизиган палла эди у маҳал. Илгари ҳам Озодани ора-сира кўриб юрарди-ю, лекин унча аҳамият бермасди. «Ҳали биз гўдакмиз, қизлар атрофида айланиш учун ҳали бизга йўл бўлсин», дер эди у. Лекин Озода бу ерда нимаси биландир уни ўзига ром этиб қўйди, ипсиз боғлаб олди уни.

У севгисини қанчалик сир тутишга уринмасин, барибир фойдаси бўлмади. Аста-аста одамлар оғзига туша бошлади.

— Ана Тоҳиржон келаяпти, — дерди ер остида илон қимирласа биладиган Соли синчков Олимжоннинг хиргойисини эшитгач, мийиғида кулиб.

— Бечоранинг жигаридан урипти-ку, а? — дерди салгина қингир гап бўлса, жиғанаги чиқиб кетадиган Тожи тажанг.

Олимжон ашуладан ҳам бирор жўялик иш чиқара олмагач, Озодага хат ёзмоқчи бўлди. Тунлар мижжа қоқмай қанчадан-қанча қоғозларни қоралаб ташлади. Аммо қани энди тўрт оғиз «Озодабоп» гап топиб айта олса? Бир кун қўлига Абдулла Қодирийнинг «Ўтган кунлар» романи тушиб қолди. Отабекнинг Кумушга ва Кумушнинг Отабекка ёзган мактублари унинг сеҳрланган дил қулфини очиб юборгандай бўлди. Отабекнинг Кумушга ёзган мактубига тақлидан хат машқ қилди: «Умидим юлдузи, орзум чечаги, ҳаётим тираги, ой юзли О...» Бироқ Олимжоннинг биринчи хатига ҳам, ундан кейинги хатларига ҳам қиз жавоб беравермади.

...Олимжон раиснинг олдига ариза билан кирди. Астойдил ишга киришди. Ўша йили механизаторлик курсини битириб, машина рулига ўтирди. Мўмай даромад кўтарди, кейинги йили ҳам улоқни қўлдан бермади. Раис унга кажавали мотоцикль инъом этди.

— Буни миниб тур, машинага қарздорман, — деди. Лекин машина олишдан олдин уйланишинг керак, отангнинг ҳовлиси эса тор, — деб имorat қуриш учун жой ажратиб берди. ҳашар йўли билан пишиқ ғиштдан оқ тунукали, олди айвон имorat қуриб олди. Кузга бориб, олма, ўрик, шафтоли, узум ва яна алланечук кўчатлар ўтқазган эди, ўн беш сотихлик ҳовли бинойидай боғ тусига кирди қўйди.

— Ана энди уйлансанг ярашади, — деди раис, — эшитишимча, келин ҳам тайёр эмиш.

Олимжон «тайёр» деб очиқ айтмаса ҳам шу маънони англатадиган ишора билан кулиб қўйди.

— Баракалла! Ундай бўлса тўйни ҳам бошланди, деявер.

Фозилжон ака кўпни кўрган, тажрибали ҳотамтой раислардан эди. Бировга ваъда бердими, албатта сўзининг устидан чиқарди. Тўйни ўзи бош-қош бўлиб ўтказиб берди.

Олимжоннинг оғзи қулоғида. У орзусига эришиб, қилган меҳнати, чеккан заҳмати эвазига эл-юрт раҳмати, катта жамоа хўжалигининг муносиб мукофотини олди. Унинг учун энг катта мукофот — Озода эди. Унинг жонбахш висоли, интиҳосиз меҳр-муҳаббати, ҳузур-ҳаловати, биллурдай тиниқ ва беғубор юраги эди. У ўзини дунёдаги энг бахтли инсонлардан деб билар эди. Чунки Озода одобда ҳам, ахлоқда ҳам унинг кутганидан зиёда бўлиб, меҳрини-муҳаббатини қозонган эди. Улар ширин ҳаёт кечира бошлашди. Ҳамма уларга ҳавас билан боқарди. «Киройи келин-куёвинг бўлса, шулардақа бўлса», — деб ҳавас билан боқарди. Биридан бири ширин, биридан бири гўзал фарзандлар кўришди. Бешик тўйлари қилишди. Катта қизи Нигоранинг ёши бешга, кичкинаси Дилоранинг ёши учга тўлди. Худо берса, ҳадемай яна бир фарзанднинг отаси бўлади Олимжон...

Аммо Озоданинг кечаги аразги ноўрин бўлди. Ахир, Олимжон пишиқлик қилса, ўзи учун қилмаяпти-ку? Шу Озода учун, болалари учун пишиқлик қилаяптику? «мен ҳам кўп қатори машина олай, Озодамни болаларим билан сайр-саёҳатларга олиб бориб, баҳри дилини очай» деб пишиқлик қилаяпти-ку. Наҳот, унга ишонмаса?! Аллақандай Аҳмад лақаловларга тенглаштирса! «Сигир» можаросини ўйлаб топгани нимаси?! «Ҳа, кимдир унинг юрагига ғулғула солган. Машина оламан, сени саёҳатларга олиб бориб айлантириб келаман, — деган гапларига ишонма, машина олса, сени эмас, бошқаларни айлантириб келади. Сен эса болаларинг билан ҳайҳотдай ҳовлида шумшайиб ўтираберасан, — деган. Ким ўша одам? Аммаси эмасмикин». Куни кеча уларникига келиб меҳмон бўлиб кетган эди. Йўқса, Озоданинг ўзидан бунақа гаплар чиқмасди. Дабдурустдан, телба тўнни тескари кийиб. Бундай аразга тушмасди. Ҳа, тушмасди. Нима қилиш керак? Қайтармикин?

Тунни бедор ўтказган Олимжоннинг фақат тонгга яқин кўзи илинди. Кўзи илиндию ҳовлидан эшитилаётган ғала-ғовурдан сапчиб туриб кетди. Ўқдай отилиб ташқари чиқди. Не кўз билан кўрсинки, отаси қандайдир тарғил сигирни оғилхонага олиб ўтиб боғлар, кичкина бузоқча думини гажжак қилганча шаталоқ отиб, ҳовлини гир айланарди. Кираверишдаги балх тут ёнида болаларини четга олиб Озода «ҳай хўш, ҳай хўш» қилиб турарди.

«Ўнгимми, тушимми?!» У юз бераётган воқеаларга сира-сира ишонмас эди.

— Мана сенга машина, — деди Ботир ота... — Сигирни уйнинг қассоби дейдилар. Сигир бор жойда барака бўлади. Хотинингнинг билгани-билган. Сен ундан хафа бўлма, уни ҳам хафа қилма. Иноқ яшанглар! Хўп, мен кетдим! Эртага ойинг билан қаймоқхўрлик қилгани келамиз.

Олимжон бир нима демоқчи бўлиб, шошиб оғиз очган эди, деёлмади, отаси чиқиб кетди. Унинг бугунги ишдан хафа бўлганини ҳам, хурсанд бўлганини ҳам билиб бўлмас эди. Нигора билан Дилора «дада, дадажон» — деб унинг оёқларига ёпишгандан кейингина хуши жойига келиб, уларни бағрига босди.

— Энди сира аразламаймиз, — деди Нигора.

Балх тут тагида уларни зимдан кузатиб турган Озода шаталоқ отишдан чарчаб мириқиб эмишга тушган бузоқчани боғлаб қўйиш учун оғилхона томон юрди.

...Узоқдан қишлоқ подачисининг сурнайдек чўзиқ овози эшитилди:

— Пода-подангни ҳайдо-о-о!

Табиат ва инсон

ҚИРҒОВУЛ

Бу шубҳасиз энг чиройли қушларда бири. Қадимда уни тутқич бермас, ҳаракатчан ҳисоблашган. Қирғовуллар чақиртиканак буталар орасида, ўт-ўланлар баланд ўсган соҳил бўйидаги тўқайзорларда истиқомат қилади. Айниқса, жийдазорлар уларнинг севимли масканидир. Чунки бу ерда қирғовуллар учун емиш ҳам, бошпана ҳам бисёрдир.

Япроқлар, мева-чева, данаклар, ҳар хил ҳашаротлар, чувалчангларни, ҳаттоки кичикроқ калтакесак ва илонларни ҳам паққос туширишади. Баъзан пахтазор ва бошқа экин ўсган далаларга кириб қолишади. Лекин буни ёмонликка йўймаслик керак. Чунки қирғовуллар экинларнинг кушандаси бўлган колорадо қўнғизига қирон келтиришади.

Эрта кўкламда урчийди. Она қирғовул буталар остига уя қуради. Тухумлар сони 10тадан 18 гача боради. 21-25 кун тухум босади. Тухумдан чиқиши ҳамон жўжаларини тарк этиб, она қирғовулнинг изидан юришади. Лекин фақат икки ойдан кейингина ўзлари мустақил ҳаракатлана бошлашади.

Қирғовуллар инсондан чўчимайди. Хонадонлар яқинида ҳам ин қуради. Авлоднинг кўплиги йўқолиб кетиш хавфидан сақлайди. Қирғовуллар мамлакатимиздаги овланадиган энг қимматли қушлардан. Кузда жўжалар вояга етганда улар овланади. Бунда тозилардан фойдаланиш мумкин. Ов жараёни жуда мароқли. Лекин афсуски, бу қушларга бошпана бўладиган табиий шароит камайиб бормоқда. Шу боис баъзи мамлакатларда қирғовулларни фермаларда боқишяпти. Бизда ҳам қирғовулларни сунъий равишда кўпайтиришни йўлга қўйиш керак. Чунки ов қилиш таъқиқланганига қарамай, қирғовулларнинг сони кўпаймаяпти.

М.МАХМУТОВ.

Чирчиқ шаҳридаги «Имон» фирмаси тугатилади. Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой мобайнида қабул қилинади.

Пайн ва Пайн-Минтол —Жанубий Корея сигареталари

Бош муҳаррир Неъмат ЁҚУБОВ

Таҳрир ҳайъати: Расулмат ҲУСАНОВ, Маҳмуд МИРЗАЕВ, Эркул ЗИКРИЁЕВ, Сиддиқжон МУҲАМЕДЖОНОВ, Мирғиёс ҚАЮМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Сунnатилла САЙДАЛИЕВ, Обиджон ҒОФУРОВ (масъул котиб), Равшан БОБОМУҲАМЕДОВ.

ҲОМИЙ:
«Ўзқишлоқхўжаликтаъминоттузатиш» давлат-ширкат қўмитаси

«Қишлоқ ҳаёти» — «Қишлоқ ҳақиқати» газетасининг вориси

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР, Муҳаррир ўринбосари —1-33-44-43, 1-33-16-27. Масъул котиб — 1-33-09-93. Деҳқончилик бўлими —1-36-54-51. Ижтимоий ҳаёт ва адолат бўлими —1- 36-56-30. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими —1-36-56-36. Ахборот ва спорт бўлими — 1-36-56-25. Шикоят ва хатлар бўлими — 1-36-54-52.

Рўйхатдан ўтиш тартиб рақами 6. Буюртма Г— 0812, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 21.10

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. 1 2 3 3 4 6.